

De effectiviteit van Schuldhulpbeleid

Een verkennend onderzoek naar de effectiviteit van het
Perspectiefpact Jongeren in de Gemeente Rotterdam

BIBI KRIVKA

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

JUNI 2022

Titelpagina

Titel: De effectiviteit van schuldhulpbeleid

Ondertitel: Een verkennend onderzoek naar de effectiviteit van het
Perspectiefpact Jongeren in de Gemeente Rotterdam

Student: Kristýnka (Bibi) Krivka

Studentnummer: 457262

Opleiding: Sociologie – Arbeid, Organisatie & Management

Onderwijsinstelling: Erasmus Universiteit

Faculteit: Erasmus School of Social and Behavioral Sciences (ESSB)

Eerste lezer: prof. dr. Romke van der Veen

Tweede lezer: prof. dr. Ferry Koster

Studiejaar: 2021 – 2022

Datum: 19 juni 2022

Woorden: 10.000

Abstract

Dit verkennende onderzoek evalueert middels de Realist Evaluation Method en een reconstructie van het CMO-model de effectiviteit van het Perspectiefpact Jongeren. Het Perspectiefpact is getoetst aan de bestaande sociologische literatuur over schuldhulpverlening en is in de praktijk onderzocht aan de hand van acht interviews met beleidsmedewerkers, jongerenconsulenten en werknemers van het Expertise Team Financiën en de Kredietbank. De respondenten zijn bevraagd over een tweetal aan interventies die in het Perspectiefpact worden ingezet: het Jongeren Perspectieffonds en Budgetbeheer. De programmatheorie waarop het Perspectiefpact is gebaseerd wordt grotendeels ondersteund door de sociologische literatuur. In de praktijk is gebleken dat de uitvoering van het Perspectiefpact effectief blijkt, mits er aan een aantal contextfactoren wordt voldaan. Het Perspectieffonds leidt tot de beoogde uitkomsten, mits jongeren een goede motivatie hebben, hun inkomsten en uitgaven in balans zijn, hulpverleners stress-sensitief te werk gaan, er goede interpersoonlijke relaties zijn en er politieke steun is. Voor Budgetbeheer geldt dat de uitkomsten worden behaald wanneer de inkomsten en uitgaven van jongeren in balans zijn, de capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn, de jongere gemotiveerd en leerbaar is, de interpersoonlijke relaties op orde zijn, de schuldeisers meewerken en er sprake is van politieke steun. De praktijk laat zien dat met veel van deze contextfactoren rekening wordt gehouden, maar dat er bij een aantal nog verbeteringen mogelijk zijn. Hiervoor worden in het laatste hoofdstuk aanbevelingen gegeven.

Gemeente Rotterdam – Perspectiefpact Jongeren - Realist Evaluation Method – Schuldhulpverlening

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Doelstelling en Vraagstelling	4
Maatschappelijke en Wetenschappelijke Relevantie	5
Theoretisch Kader	6
Realist Evaluation Method	6
CMO-model	7
Schulden onder jongeren	7
Schuldhulpbeleid	8
Effectieve schuldhulpverlening	9
Deelconclusie	10
Methodologie	11
Onderzoeksmethode	11
Onderzoeksaanpak	11
Ethiek en Privacy	12
Beleidsanalyse	13
Programmatheorie	13
Interventies	14
Theoretische Analyse	14
Deelconclusie	17
Reconstructie CMO-model	17
Uitvoeringsanalyse	20
Praktijkanalyse	21
Perspectiefpact Jongeren	21
Jongeren Perspectieffonds	21
Budgetbeheer	24
Conclusie	28
Aanbevelingen	29
Discussie	30
Referentielijst	31
Bijlagen	34
Bijlage I – Topiclijst	34
Bijlage II – Respondentenoverzicht	36
Bijlage III – Codeboom	37
Bijlage IV – Privacy Checklist inclusief Informed Consent Formulier	38
Bijlage V - Verantwoording geselecteerde interventies	43

Inleiding

‘Op weg naar een schuldenvrije generatie Rotterdammers’ luidt de ondertitel van het rapport ‘Reset Rotterdam’. Rotterdam doet het gemiddeld slechter dan andere steden in Nederland betreffende de hoogte van schulden (Gemeente Rotterdam, 2019). De afgelopen jaren is gebleken dat deze groep Rotterdammers niet goed weet waar ze hulp kan vragen en in de praktijk sluit de aangeboden hulp bovendien vaak ook onvoldoende aan op hun hulpvraag (VNG, 2019). De schuldhulpverlening in Rotterdam gaat daarom op de schop en heeft als doel eind 2021 15.000 Rotterdammers op een laagdrempelige manier te helpen met het onder controle krijgen van hun schulden. Reset Rotterdam is onderdeel van het beleidskader Armoedeaanpak en richt zich op drie overkoepelende ambities, waarbij elke ambitie wordt omgezet in concrete actiepunten. Een van de ambities gaat over het onder controle krijgen van de schulden van (jonge) Rotterdammers. Er wordt een Perspectieffonds opgezet, meer aandacht besteed aan laagdrempelige en meer stress-sensitieve hulp en hulpverlening (Gemeente.nu, 2019; Gemeente Rotterdam, 2019). Onder deze ambitie valt ook het Perspectiefpact wat het onderwerp van dit onderzoek zal zijn. Om dit onderzoek af te kaderen, zal worden gekeken naar de werking van het Perspectiefpact in plaats van de volledige schuldhulpverlening binnen Rotterdam. Het Perspectiefpact houdt in dat jongeren tussen de 18-27 jaar actief worden geholpen bij het verhelpen van hun schulden, maar ook worden geholpen met vragen over budgetbeheer, sparen of werken. Hiervoor worden verschillende maatregelen ingezet die jongeren helpen met inkomensbeheer, professionele begeleiding en een mogelijkheid om gebruik te maken van het Perspectieffonds. (Gemeente Rotterdam, 2019; Gemeente Rotterdam, z.d.).

Doelstelling en Vraagstelling

Dit onderzoek zal worden uitgevoerd bij het Jongerenloket van de gemeente Rotterdam. Dit loket is opgericht om jongeren tussen de 18 en 27 jaar te helpen met onder andere financiële problemen, maar daarnaast begeleiden zij jongeren ook bij het vinden van een zelfstandige woonplek, uitkeringen, opleidingen en werk. Het Jongerenloket is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van het Perspectiefpact waar dit onderzoek zich op richt (Gemeente Rotterdam, z.d.a.). Bij deze instantie zal vanuit het perspectief van de uitvoerder worden gekeken hoe de uitvoering van het Perspectiefpact verloopt, welke beleidsinterventies worden ingezet en hoe dit de schuldhulpverlening onder jongeren al dan niet positief heeft beïnvloed. Aan de hand van de Realist Evaluation Method zal naar de verschillende punten uit het Perspectiefpact worden gekeken en is het doel de effectiviteit van de dienstverlening binnen dit beleid te onderzoeken. Hierbij zullen succesfactoren en knelpunten naar

voren komen die inzichten bieden voor het verbeteren van eventueel vervolgbesluit. De centrale vraagstelling binnen dit onderzoek zal daarom zijn:

Hoe effectief is de uitvoering van de beleidsinterventies die het Jongerenloket Rotterdam toepast met betrekking tot de beoogde uitkomsten van het Perspectiefpact Jongeren en waarom?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden zijn er zowel theoretische als empirische deelvragen opgesteld die leidend zullen zijn voor het uitvoeren van de Realist Evaluation Method van Pawson & Tilley (2009):

- Hoe ontstaan schulden en waarom hebben jongeren schulden?
- Wat houdt schuldhulpverlening in en wanneer is dit effectief?

Middels interviews zal antwoord worden gezocht op de volgende empirische deelvragen:

- Wat is het Perspectiefpact en welke beoogde uitkomsten heeft dit programma?
- Welke beleidsinterventies past het Jongerenloket toe en hoe effectief zijn deze in de praktijk?
- Welke mechanismen en context hebben invloed op de effectiviteit van de verschillende interventies?

Maatschappelijke en Wetenschappelijke Relevantie

Met dit onderzoek wordt het schuldenbeleid voor jongeren onder de loep genomen en geëvalueerd. Middels de Realist Evaluation Methode zal een verklaring worden gezocht *waarom* het Perspectiefpact al dan niet effectief is. Niet alleen heeft dit onderzoek daarmee een praktische relevantie, aangezien dit onderzoek kan leiden tot verbeteringen in het huidige beleid, ook is het voorbeeld van het Perspectiefpact maatschappelijk relevant. In Rotterdam gaat het er qua schulden slechter aan toe dan in de rest van Nederland. Het is relevant om te kijken hoe de schuldenaanpak hier wordt vormgegeven, en wat hier dan al dan niet aan te verbeteren is. Op deze manier kan de casus binnen Rotterdam een voorbeeld zijn voor de rest van Nederland en aanzetten tot verandering in beleid waar jongeren in heel Nederland profijt van kunnen hebben. Daarbij kent dit onderzoek een zekere wetenschappelijke relevantie door de bijdrage die zij kan leveren aan de bestaande kennis over dienstverlening binnen de specifieke context van schuldhulpverlening voor jongeren in Rotterdam. Daarnaast is de Realist Evaluation Method een relevante onderzoeksmethode, omdat hiermee wordt gekeken naar de effectiviteit van beleid middels context en mechanismen. Hierdoor kan met een relatief kleinschalig onderzoek toch de effectiviteit van het beleid geëvalueerd en verklaard worden.

Theoretisch Kader

Realist Evaluation Method

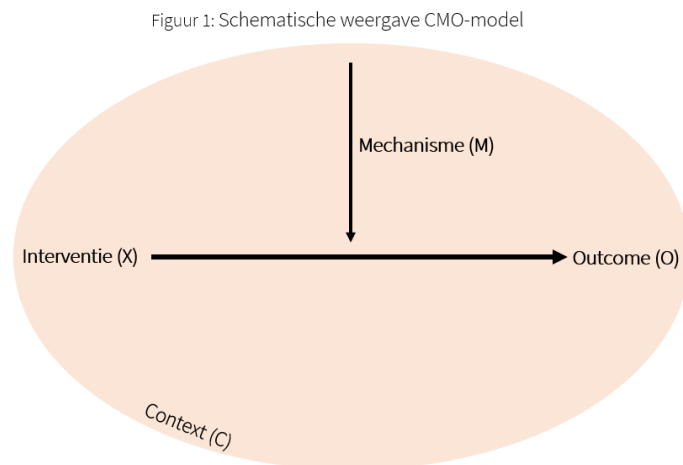
De Realist Evaluation Method van Pawson & Tilley (2009) geeft een andere en meer realistische kijk op het evalueren van beleid dan de 'klassieke' experimentele evaluatiemethode die veelal wordt gebruikt in sociaalwetenschappelijk onderzoek. Experimenten laten doorgaans zien of een programma werkt en niet waarom dit programma werkt. De Realist Evaluation Method poogt juist een verklaring te geven op de waarom vraag in beleidsevaluatie. De veronderstelling van deze methode is dat de sociale wereld effect heeft op de praktijk en dat programma's bestaan in een dynamische omgeving van interacties, mogelijkheden en beslissingen van verschillende actoren. Deze methode heeft als uitgangspunt de 'Program Theory' welke vervolgens wordt getoetst aan de hand van een reconstructie van het CMO-model. De programmatheorie betreft een uiteenzetting van de veronderstellingen waar het beleid op gebaseerd is. Dit programma omvat daarmee het probleem, de oorzaak van het probleem en de aanpak van dit probleem, hieruit komen de interventies voort die vervolgens in de praktijk worden onderzocht. De programmatheorie geeft een aanvulling op bestaand experimenteel onderzoek, omdat deze een verklaring geeft voor de effectiviteit van een bepaalde interventie en hierin de context van de praktijk meeneemt (Van der Tier, Hermans & Potting, 2016). Het CMO-model helpt bij het verklaren en begrijpen van beleid aan de hand van mechanismen, context en *outcomes*. Door niet alleen naar input en output te kijken, maar juist mechanismen, context en uitkomstpatronen in kaart te brengen kan worden verklaard waarom een programma in de ene situatie beter werkt dan in de andere. Volgens Pawson & Tilley (2009) bepalen de context (C) samen met het mechanisme (M) de uitkomst (O) van een programma.

Het *Mechanisme* beschrijft de werking die beleidsinterventies teweeg brengen. Mechanismen worden in werking gesteld door interventies en bepalen in feite niet of een beleid werkt, maar beschrijven welk onderdeel van het programma ervoor zorgt dat de interventie ook daadwerkelijk werkt. Doordat deze mechanismen worden beïnvloed door de context en daardoor kunnen veranderen kunnen, de uitkomsten ook variëren (Pattyn & Verweij, 2014; Pawson & Tilley, 2009). De *Context* beschrijft de omstandigheden waarin beleidsinterventies worden toegepast die relevant zijn voor de werking van het mechanisme hierachter. De context speelt een grote rol in het wel of niet slagen van een interventie is daarom cruciaal om mee te nemen in beleidsevaluatie. Het inzetten van dezelfde interventies in een verschillende context kan tot verschillende uitkomsten leiden. De context kan de interventie op vier verschillende niveaus beïnvloeden (de vier I's). Allereerst op individueel niveau, waarbij het gaat over de individuele capaciteiten van de betrokken actoren. Ten tweede hebben de interpersoonlijke relaties die de interventie ondersteunen invloed, bijvoorbeeld de manier waarop communicatie tussen de

betrokken actoren verloopt. Ten derde heeft de institutionele setting waarbinnen de interventie wordt ingezet invloed en zorgt tenslotte het infrastructurele systeem voor het al dan niet slagen van de interventie. Hierbij kan gedacht worden aan de politieke steun en de middelen die beschikbaar zijn. Deze vier l's tezamen zorgen voor de condities waarbinnen de interventie zich afspeelt en bepalen onder welke omstandigheden een interventie effectief is (Pawson & Tilley, 2009). *Outcomes* worden beïnvloed door de activering van verschillende mechanismen in verschillende contexten en kunnen steeds variëren. De verschillende *outcomes* zijn niet per definitie de uitkomsten die een bepaalde interventie heeft beoogd en daarom ook moeilijk op voorhand te voorspellen. (Pawson & Tilley, 2009; Van der Tier, Hermans & Potting, 2016).

CMO-model

De mechanismen, contexten en uitkomsten worden samengevat in een CMO-model dat laat zien dat de relatie tussen de interventie (X) en de *outcome* (O) wordt beïnvloed door de mechanismen die in werking zijn getreden (Figuur 1). De context is daarnaast van invloed op zowel de relatie tussen X en O, als op de invloed van M op deze relatie. Verder in dit onderzoek zal dit CMO-model ingevuld worden aan de hand van het Perspectiefpact, eerst zal worden ingegaan op de relevante theorie omtrent schulden en schuldhulpverlening.

Schulden onder jongeren

Schulden ontstaan wanneer men een lagere aflossingscapaciteit heeft dan maandelijks betaald moet worden. Schulden hebben doorgaans niet een enkele oorzaak, maar ontstaan vaak door een verzameling van verschillende problemen in het gedrag, de omgeving en persoonskenmerken. De financiële situatie, de financiële vaardigheden en de financiële kennis van een persoon spelen een belangrijke rol (Barendregt & Rodenburg, 2013; Willigen, 2020). Socio-demografische kenmerken zoals leeftijd, inkomen, woonsituatie en gezinssamenstelling zijn allereerst van invloed. Zo blijkt dat jongere mensen vaker betalingsproblemen hebben dan ouderen en mensen met kinderen vaker kans op schulden hebben dan mensen zonder kinderen. (Schors, van der Werf & Boer, 2016). Verschillende 'life events' zoals plotselinge werkloosheid of hoge ziektekosten of een scheiding verhogen ook de kans op

schulden (Panteia, 2015). Ook blijken huurders eerder in betalingsproblemen te komen dan woningeigenaren, wellicht omdat zij meer kijken naar lange termijn verplichtingen die zij zijn aangegaan (Madern, 2015; Schors, van der Werf & Boer, 2016). Wanneer jongeren 18 worden, wordt er van hen verwacht dat zij financieel zelfredzaam zijn en in staat zijn financiële risico's in te schatten (Barendregt & Rodenburg, 2013). Echter blijkt dat deze overgangssituatie naar 'volwassenheid' een kwetsbare tijd is waarin veel jongeren schulden ontwikkelen. Het afsluiten van een zorgverzekering, zelfstandig wonen en een studieschuld zijn van grote invloed op de financiële situatie, ook op latere leeftijd (16-27, 2021).

Onder jongeren komt vaak schuld door overbesteding voor, hierbij wordt meer geld uitgegeven dan er wordt verdiend en dit zorgt dat de financiële problemen op een jonge leeftijd al oplopen. Jongeren staan doorgaans onder grotere druk om te consumeren en zijn daarom eerder geneigd om te lenen en/of een creditcard te gebruiken (Madern, 2015; Statech, z.d.). Daarnaast heeft financiële opvoeding veel invloed op het vermogen om met geld om te kunnen gaan en de kans dat iemand in de schulden beland. Het ontbreekt jongeren van 18 jaar en ouder vaak aan financieel inzicht en het komt vaak voor dat jongeren niet weten wat en hoe ze iets moeten regelen, omdat zij dit vanuit huis niet hebben meegekregen. Lager opgeleide jongeren hebben het vaker financieel moeilijk dan hoger opgeleide jongeren. Dit kan onder andere te maken hebben met de startkwalificatie. Het ontbreken van een startkwalificatie maakt jongeren kwetsbaar op de arbeidsmarkt en bemoeilijkt het proces om financieel zelfstandig te worden (Barendregt & Rodenburg, 2013). De financiële vaardigheden en het financiële gedrag omvatten het spaargedrag, de manier van administratie en de verantwoordelijkheid betreffende het bestedingsgedrag van een persoon. Mensen met ernstige betalingsproblemen hebben vaak geen spaarrekening, bekijken minder vaak hun banksaldo en doen te weinig aan financiële administratie (Madern, 2015; Schors, van der Werf & Boer, 2016). Het bijhouden van financiële administratie en inzicht hebben in de financiële situatie kan het verschil maken tussen lichte en ernstige betalingsproblemen (Panteia, 2015; Schors, van der Werf & Boer, 2016; Barendregt & Rodenburg, 2013).

Schuldhelpbeleid

Schuldhelpverlening gebeurt op lokaal niveau en ligt bij gemeenten en daaraan gelieerde instanties. Met de komst van de Wet Gemeentelijke Schuldhelpverlening in 2012, is gepoogd de schuldhelpverlening effectiever en toegankelijker te maken voor de burger. De wet bevat afspraken over het uitvoeren van integrale schuldhelpverlening en biedt een preventiebeleid dat erop gericht is dat mensen geen schulden aangaan die zij uiteindelijk niet kunnen betalen. De wet wordt inhoudelijk vormgegeven door gemeenten zelf, maar dient in ieder geval integrale oplossingen bieden voor mensen met schuldsituaties. Dit wil zeggen: een samenhangend beleid dat help biedt voor verschillende factoren die schuld veroorzaken, zowel financieel als psychosociaal (Nederland, Bulsink & Stavenuiter,

2012). Niet alleen de schuldhulp zelf, maar ook preventie en nazorg spelen sinds deze wet een grotere rol (Nederland, Bulsink & Stavenuiter, 2012; Jungmann, 2020). Daarbij moet de wet zorgen voor een toegankelijker en duidelijker beleid zodat men weet waar zij terecht moeten en welke eisen worden gesteld aan een schuldhulptraject (Geers, 2016).

Effectieve schuldhulpverlening

Effectieve schuldhulpverlening begint bij een duidelijke visie en meetbare doelstellingen die bijdragen aan het behalen van de beoogde resultaten van beleid. Het is hier belangrijk dat niet alleen de acties in beeld worden gebracht maar juist wordt gestuurd op het realiseren van de ambities en resultaat gericht wordt gewerkt. Uit onderzoek blijkt dat er over het algemeen binnen gemeentelijke schuldhulpverlening drie factoren zijn die de effectiviteit van schuldhulpverlening vergroten: de opzet en werkwijze van de schuldhulpverlening, de mate waarin crediteuren bereid zijn om mee te werken en de mate waarin schuldenaren afhaken tijdens het proces beïnvloeden de effectiviteit van het schuldhulpverleningstraject als geheel (Jungmann, 2008). Bij het inrichten van de gemeentelijke schuldhulpverlening beschikken gemeenten niet of over onduidelijke richtlijnen. In plaats van telkens het wiel opnieuw uit te vinden, kunnen uit principes van effectieve schuldhulpverlening lessen worden getrokken die gemeenten kunnen toepassen op het lokale beleid (Goede & Mak, 2019). Het is belangrijk dat mensen in financiële problemen zo snel mogelijk hulp krijgen om hogere schulden te voorkomen. Door voorlichting over schuldhulpverlening en hoe en waar iemand om hulp kan vragen heeft een positief effect op de uiteindelijke effectiviteit van de schuldhulpverlening. Het is belangrijk dat de drempels bij het aanmelden voor hulpverlening niet te hoog liggen. Er zijn mensen die wellicht wel willen, maar niet begrijpen hoe zij zich moeten aanmelden (Jungmann, 2008). De mate van voorlichting, het vergemakkelijken van de aanmeldprocedure, de doorlooptijd en de mate van contact zijn belangrijk in kader van effectieve schuldhulpverlening. Hiervoor moeten de juiste instrumenten zoals coaching en budgetbeheer ingezet worden om de situatie onder controle te krijgen.

Om mensen te kunnen helpen is het belangrijk dat zij gemotiveerd blijven. Uitzicht op hoe lang een traject duurt en kortere wachlijsten zorgen ervoor dat schuldenaren gemotiveerd blijven en minder snel afhaken. Daarbij is de mate en wijze van contact ook belangrijk. Frequent, persoonlijk contact met een vaste begeleider zorgt voor een vertrouwensband tussen schuldenaar en hulpverlener en zorgt wederom voor meer motivatie. (Jungmann, 2008; Goede & Mak, 2019). Tenslotte leidt ook een zekere mate van maatwerk tot effectievere schuldhulp. Het is in alle gevallen belangrijk dat hierin aan bepaalde basisvoorwaarden wordt voldaan. Zo moet goed bekeken worden wie geholpen moet worden voor wat, waarmee dit probleem het beste aangepakt kan worden en vervolgens door wie het beste hulp geboden kan worden. Aandacht besteden aan deze voorwaarden in de praktijk zullen zorgen voor effectieve,

goed afgestemde interventies in schuldhulpverlening en dienen de financiële zelfredzaamheid van schuldenaren te vergroten.

Deelconclusie

Bovenstaande theorie in combinatie met de Realist Evaluation Method zullen het kader van dit onderzoek vormen. De theorie laat zien welke oorzaken er bestaan voor het ontstaan van schulden onder jongeren en welke 'best practices' bestaan in het kader van effectieve schuldhulpverlening. Dit zal een leidraad bieden voor het identificeren van de verschillende interventies en de bijbehorende mechanismen in het geschreven beleid van het Perspectiefpact. De theorie laat zien dat er een aantal belangrijke interventies toegepast kunnen worden die helpen bij succesvol schuldhulpbeleid. De laagdrempeligheid van de aanmeldprocedure, het inzetten van instrumenten als budgetbeheer en de mogelijkheid tot het bieden van maatwerk zijn volgens de theorie belangrijke instrumenten die helpen bij het in werking zetten van positieve mechanismen. Daarnaast wordt het aanleren van financieel gezond gedrag gezien als een belangrijk mechanisme om te komen tot beoogde uitkomsten als het duurzaam verhelpen van schuldensituaties. Interventies als financiële coaching zouden overzicht in de financiële situatie aan moeten wakkeren, waardoor schuldproblematiek zal verminderen. Ook de context komt impliciet terug in de theorie: zo stellen meerdere bronnen dat de motivatie van de schuldenaar niet mag afnemen, omdat dit zorgt voor vroegtijdig beëindigen van het traject. Daarnaast moeten uitvoerders bekwaam zijn in het afstemmen van de interventies op de bepaalde doelgroep om deze effectief te laten zijn. De theorie laat daarmee zien dat bepaalde interventies effectief zullen zijn mits er wordt voldaan aan bepaalde kanttekeningen zoals motivatie en goede afstemming, wat in lijn ligt met de benadering van de Realist Evaluation Method van Pawson & Tilley (2009).

Methodologie

Onderzoeksmethode

Voor het evalueren van het Perspectiefpact in de praktijk is gebruik gemaakt van de Realist Evaluation Method van Pawson & Tilley (2009). Deze methode is geschikt voor het evalueren van beleid aangezien het niet alleen rekening houdt met de uitkomsten van het beleid, maar ook kijkt naar de context waarin het beleid wordt uitgevoerd en de mechanismen die de uitkomsten van het beleid positief of negatief beïnvloeden. Hiervoor moet niet alleen in kaart worden gebracht voor wie bepaald beleid *zou* kunnen werken, maar ook welke context hierop van invloed *zou* kunnen zijn en welk mechanisme hierin verandering *zou* kunnen bewerkstelligen. Het in kaart brengen van het programma en de vraagstelling hoe en onder welke omstandigheden dit programma tot verandering leidt, zal laten zien of het daadwerkelijke programma zorgt voor de effectiviteit van de interventies of dat deze effectiviteit toe te schrijven is aan de omstandigheden waarin het programma zich afspeelt. De methode is niet alleen gericht op de vraag of iets werkt, maar met name waarom iets werkt en wat hierop dan van invloed is. Deze methoden kijkt daarmee met meer diepgang naar de effectiviteit van beleid en probeert een verklaring te vinden voor de effectiviteit van het beleid. Hierdoor leent deze methode zich ook om pragmatische reden goed voor een kleinschalig onderzoek, gezien het korte tijdsbestek waarin dit onderzoek uitgevoerd is. (Westhorp, Prins, Kusters, Hultink, Guijt & Brouwers, 2011; Pawson & Tilley, 2009).

Onderzoeksaanpak

Het eerste deel van het onderzoek richt zich op de beleidsanalyse van het Perspectiefpact aan de hand van een documentanalyse en aanvullende interviews. De beleidsanalyse begint met een algemene beschrijving van het Perspectiefpact, de programmatheorie wordt hier in kaart gebracht. Vervolgens zijn de interventies besproken en vergeleken met de bestaande theorie zoals is beschreven in het tweede hoofdstuk. De beleidsanalyse sluit af met het reconstrueren van het CMO-model waarin mechanismen, context en *outcomes* worden toegelicht. Uit de documentanalyse is ook gebleken dat niet alle interventies even relevant zijn om te onderzoeken. Vanuit privacy-gerelateerd oogpunt is het niet mogelijk om het perspectief van jongeren te onderzoeken, waardoor dit onderzoek zich alleen heeft gericht op het perspectief van de uitvoerder. Hiervoor is ook in de te onderzoeken interventies een selectie gemaakt op basis van het perspectief van de uitvoerder. In het volgende hoofdstuk zal duidelijk worden welke interventies zijn gekozen en waarom de overige interventies zijn uitgesloten van dit onderzoek.

In het tweede deel van dit onderzoek is gekeken naar de werking van het Perspectiefpact in de praktijk. Er is gekozen voor het afnemen van semigestructureerde interviews aan de hand van een topiclijst volgens de methode van het ‘Realist interviewen’. Het ‘Realist Interviewen’ wijkt af van het ‘reguliere’ interviewen in de zin dat de vragen zijn gebaseerd op de uitkomsten van de beleidsanalyse. In plaats van open vragen te stellen zal de respondent gevraagd worden om bevindingen uit de beleidsanalyse te bevestigen of te verwerpen en wordt er doorggevraagd om uitleg te krijgen over de daadwerkelijke werking van de interventies in de praktijk (Van der Tier, Hermans & Potting, 2016). De topiclijst is gebaseerd op de concepten uit het theoretisch kader in combinatie met concepten uit de beleidsanalyse (Bijlage I). Het gebruik van een topiclijst waarborgt de interne validiteit van het onderzoek, omdat deze ervoor zorgt dat minder snel wordt afgeweken van de concepten die daadwerkelijk worden onderzocht (Boeije, 2010). Gedurende het interview kan van deze topiclijst worden afgeweken, waardoor de respondent toevoegingen kan doen en ervaringen en opvattingen duidelijker naar voren komen. Dit verhoogt de betrouwbaarheid van het onderzoek (Cresswell & Poth, 2017; Boeije, 2010; Matthews & Ross, 2010; Van Thiel, 2015).

Aangezien het in dit onderzoek niet mogelijk is om in gesprek te gaan met jongeren die hulp vinden binnen het Perspectiefpact, zijn alle respondenten werkzaam binnen het Jongerenloket of een aanverwante instantie. Een overzicht van de respondenten en de verantwoording voor deze respondenten is te vinden in Bijlage II. Er zijn in totaal 8 interviews afgenomen van 30 minuten tot een uur lang. De interviews zijn via MS Teams afgenomen. Recent onderzoek laat zien dat de kwaliteit van online interviews geen verschil laten zien met fysieke interviews, waardoor deze methode van interviewen geen invloed zal hebben op de kwaliteit van de verzamelde data (Gray et al., 2020; Brandy & Kit, 2019). Met toestemming van de respondenten zijn de interviews opgenomen en getranscribeerd. De interviews zijn vervolgens verwerkt in het programma ATLAS.ti door middel open coding, daarnaast zijn de verschillende codes gecategoriseerd en gerangschikt en worden weergegeven in een codeboom (Bijlage III).

Ethiek en Privacy

Voorafgaand aan deelname van het onderzoek hebben de respondenten middels het ondertekenen van een *informed consent* formulier toestemming gegeven voor het opnemen en verwerken van de interviews en zijn respondenten vooraf op hun rechten gewezen (Bijlage IIII) (Cresswell & Poth, 2017). Daarbij is belangrijk om te vermelden dat in dit onderzoek is voldaan aan privacy- en ethische aspecten die gelden voor het doen van wetenschappelijk onderzoek welke zijn vastgelegd in een privacy checklist (Bijlage IV). De data uit de interviews is gedurende het hele onderzoek vertrouwelijk behandeld en de respondenten zijn gepseudonimiseerd middels het toekennen van een respondentnummer.

Beleidsanalyse

Programmatheorie

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat jongeren steeds vaker in schulden terecht komen en moeite hebben met het vinden van hulp. Om deze problematiek in de stad op te lossen is een van de programma's binnen het overkoepelende beleid 'Reset Rotterdam' het Perspectiefpact. Het Perspectiefpact is bedoeld voor alle Rotterdamse jongeren van 18 tot 27 jaar oud die geldzorgen hebben. Dit kan gaan om lichtere geldzorgen of ernstige geldproblemen. Het Perspectiefpact veronderstelt dat jongeren een aparte doelgroep zijn en vragen om een aparte soort dienstverlening. Het Perspectiefpact heeft te maken met een doelgroep die doorgaans aan de start van hun carrière staat of nog op school zit waardoor ze minder inkomsten hebben. Echter wordt in de praktijk geen rekening gehouden met leeftijd of het beperkte inkomen wanneer er wordt gekeken naar vaste lasten, wat in veel gevallen de aanleiding is voor het ontstaan van schulden onder jongeren. Het Perspectiefpact probeert deze doelgroep te ondersteunen en financiële vaardigheden bij te brengen die jongeren vanuit huis niet hebben meegekregen. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat jongeren nog in ontwikkeling zijn en niet altijd in staat zijn de gevolgen van hun daden te overzien. (R2).

Het Jongerenloket is het eerste aanspreekpunt voor jongeren bij het overkomen van deze problematiek. Het huidige college is vertrokken vanuit de gedachtegang dat iedere jongere in Rotterdam die zich meldt bij het Jongerenloket, vastgepakt wordt en niet losgelaten wordt tot er geprobeerd is om de geldzorgen van die jongere op te lossen. Alle dienstverlening voor jongeren valt onder de noemer Perspectiefpact en bestaat uit verschillende soorten dienstverlening (R2). Na de aanmeldprocedure wordt vervolgens gekeken welke vorm van dienstverlening het beste toepasbaar is op de situatie van de jongere. Dit kan reguliere dienstverlening zijn via de kredietbank of een meer intensief traject via het Perspectieffonds. Het Perspectieffonds is vernieuwend in de zin dat het een oplossing biedt voor bepaalde jongeren die er voorheen nog niet was en is daarmee een pilot die sinds 2020 effectief van start is gegaan. Het Perspectiefpact wordt ingezet als gerichte aanpak voor de schuldenproblematiek onder jongeren en beoogt hiermee de schuldsituatie onder controle te krijgen en een schuldenvrije toekomst te realiseren. Daarnaast is het de bedoeling dat na afronden van een traject binnen het Perspectiefpact de jongere de nodige financiële kennis en vaardigheden heeft opgedaan om in de toekomst nooit meer aanspraak hoeft te maken op dienstverlening vanuit het loket en daarmee volledig financieel zelfredzaam is. In totaal bestaat het Perspectiefpact uit een viertal interventies die in de volgende paragraaf verder toegelicht zullen worden.

Interventies

De eerste interventie (X1) van het Perspectiefpact zet in op het voeren van campagne en voorlichtingen om inzicht te krijgen in de omvang van de groep jongeren die schulden hebben en hen aan te moedigen hulp te vragen. Het is belangrijk voor effectief schuldhulpbeleid om inzicht te krijgen in de omvang en de problematiek van de doelgroep. Hierdoor kunnen interventies beter aangesloten worden bij de schuldsituatie van een persoon. De campagnes en voorlichtingen zorgen er niet alleen voor dat jongeren weten waar zij terecht kunnen, maar kan ook preventief werken in het voorkomen van een schuldsituatie. Voor de tweede interventie (X2) wordt er gebruik gemaakt van een financiële coach die de jongere helpt bij financiële vraagstukken en het aanleren van financiële kennis en vaardigheden om zo (ergere) schulden worden voorkomen. Middels ondersteuning en coaching leert de jongere op de juiste manier om te gaan met de schuldsituatie en wordt er financieel gezond gedrag aangeleerd die de jongere ook in de toekomst kan helpen bij financiële vragen. Voor verschillende situaties zijn verschillende aanpakken mogelijk, de nieuwste maatwerkoplossing is het Perspectieffonds, de derde interventie (X3). Het Perspectieffonds is er voor jongeren met problematische schulden. Deze interventie wordt doorgaans ingezet bij jongeren waarbij er meer problemen spelen dan alleen op financieel gebied. Deze interventie verschilt van een regulier traject in de zin dat deze wordt ingezet bij jongeren met een lage aflossingscapaciteit doordat zij bijvoorbeeld nog een opleiding volgen. Vanuit het fonds worden in eerste instantie de schulden van jongeren overgenomen en in ruil voor de afkoop van de schulden wordt gedurende 2 jaar een gemotiveerde inzet in de vorm van een Perspectiefprestatie verwacht. Daarnaast wordt de jongere ook intensief ondersteund bij andere problemen. Na een traject van twee jaar waarin de Perspectiefprestatie wordt volbracht, is er nog eens drie jaar ruimte voor nazorg (Intern Document, 2022). De laatste interventie (X4) Budgetbeheer kan als onderdeel van het Perspectieffonds ingezet worden, maar is ook een aparte interventie voor het reguliere traject binnen de kredietbank. Hierbij geeft de jongere meer verantwoordelijkheden uit handen en wordt de schuldsituatie van jongeren overgenomen en wordt er actief gewerkt aan schuldbemiddeling en het aflossen van de schulden.

Theoretische Analyse

De uitwerking van de programmatheorie laat zien dat het Perspectiefpact jongeren bestaat uit een viertal aan interventies welke reiken van voorlichting tot aan meer ingrijpende interventies als het Perspectieffonds. Uiteindelijk beogen alle interventies om een schuldsituatie te voorkomen, stabiliseren of volledig te verhelpen. Op deze manier wordt op termijn toegewerkt naar een 'schuldevrije generatie Rotterdammers' waarbij jongeren financieel zelfredzaam zijn en dit onafhankelijk van de gemeente ook blijven. De theorie leert dat de oorzaak van schulden onder

jongeren net anders liggen dan het ontstaan van schulden onder de oudere bevolking (Barendregt & Rodenburg, 2013; Madern, 2015; 16-27, 2021). De 'life events' en socio-demografische kenmerken van jongeren ten opzichte van oudere mensen, vraagt daarom vaak om een andere aanpak. Het feit dat het Perspectiefpact specifiek gericht is op deze doelgroep is volgens de theorie een goed uitgangspunt. Het afstemmen van de doelgroep op de verschillende interventies zorgt namelijk voor een effectievere uitkomst. Daarbij heeft het Perspectiefpact een duidelijke visie en verschillende doelstellingen en ambities die de schuldenproblematiek onder jongeren zou moeten verbeteren, wat door de theorie wordt onderschreven als een belangrijk uitgangspunt van effectieve schuldhulpverlening (Jungmann, 2008). Het geschreven beleid geeft over de inzet van interventies weinig duidelijkheid, de uitvoeringsanalyse zal daarom moeten uitwijzen of deze principes in de praktijk ook daadwerkelijk worden ingezet.

1. CAMPAGNES EN VOORLICHTING

De theorie laat zien dat voorlichting en de aanvraagprocedure belangrijke aandachtspunten zijn bij de effectiviteit van schuldhulpverlening. Door het beleid toegankelijk en duidelijk te maken en het Jongerenloket een vast aanspreekpunt te maken, wordt ook voldaan aan een van de speerpunten die de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening voorschrijft. Dit zal zorgen voor een snellere doorlooptijd van het schuldhulptraject (Geers, 2016). Het voeren van campagnes en het verduidelijken van de aanmeldprocedure tijdens deze campagnes, verbeteren de toegankelijkheid tot de schuldhulpverlening en hebben een preventieve werking wat een belangrijk uitgangspunt is van effectieve schuldhulpverlening. De frequentie van het voeren van campagnes en voorlichtingen en de doorlooptijd van het schuldhulptraject, worden niet duidelijk uit de beleidsanalyse. Wellicht zal de uitvoeringsanalyse duidelijk maken of hier verbeterpunten te vinden zijn.

2. FINANCIËLE COACHING

Een goede financiële administratie draagt bij aan het voorkomen en verhelpen van schulden (Van der Schoor & Michielse, 2021; Madern, 2015). Coaching op dit gebied heeft daarom invloed op de effectiviteit van schuldhulp. Budgetcoaching helpt mensen bij een financieel gezond leven, besteed aandacht aan preventie en vroegsignalering en helpt mensen bij het overkomen problematische schulden wanneer eerdere interventies niet voldoende zijn gebleken (Van der Schoor & Michielse, 2021). Preventie en vroegsignalering blijken effectieve manieren voor het voorkomen van schulden, waarmee het inzetten van financiële coaching bijdraagt aan de effectiviteit van het Perspectiefpact Jongeren als geheel (Nederland, Bultink & Stavenuiter, 2012; Jungmann, 2020). Daarbij is financiële opvoeding op jonge leeftijd cruciaal voor het (schulden)verloop van iemands leven. Echter missen veel jongeren de kennis

over hoe financiële producten werken en welke consequenties hier op langere termijn aan verbonden zitten, inzetten op financieel gezond gedrag is daarom een belangrijk onderdeel van effectieve schuldhulpverlening (Barendregt & Rodenburg, 2013; Willigen, 2020).

3. PERSPECTIEFFONDS

Met het Perspectieffonds als interventie wordt er in dit beleid gericht op een stuk maatwerk en nazorg. Over het algemeen wordt het fonds ingezet bij een ernstige schuldensituatie, waarvoor bestaande en gestandaardiseerde interventies niet het gewenste effect hebben. Maatwerk wordt in de theorie beschreven als een belangrijk onderdeel van effectieve schuldhulpverlening, aangezien dit ervoor zal zorgen dat de interventie beter zal aansluiten bij de schuldensituatie van de jongere. Maatwerk leidt daarmee tot effectievere schuldhulpverlening (Goede & Mak, 2019). Het is belangrijk dat de interventie aansluit bij het leervermogen en de motivatie van de jongere om deze zo effectief mogelijk te laten zijn (Goede & Mak, 2019). Het opstellen van een plan van aanpak alvorens het traject begint en het toewijzen van een vaste trajectbegeleider zorgen volgens de literatuur voor een hogere motivatie bij schuldenaren. Dit zorgt voor meer duidelijkheid en overzicht, wat motiverend werkt, wat weer zorgt voor minder uitval van schuldenaren tijdens het traject (Jungmann, 2008; Goede & Mak, 2019). Ook nazorg draagt in hoge mate bij aan de effectiviteit van het schuldhulpbeleid, aangezien dit belangrijk is om te voorkomen dat de jongere in de toekomst nogmaals in de problemen komt (Nederland, Bulsink & Stavenuiter, 2012; Jungmann, 2020; Nibud, 2020).

4. BUDGETBEHEER

Budgetbeheer helpt jongeren met (ernstige) schulden om uit hun situatie te komen. De effectiviteit van schuldhulp wordt hoger wanneer er instrumenten ingezet worden die de situatie van de jongere minder uitzichtloos maken (Jungmann, 2008). Voor schuldenaren brengt overzicht in hun financiële situatie rust en crediteuren krijgen beter inzicht, waardoor zij sneller geneigd zijn mee te werken in schuldbemiddeling. Door het beheer van de financiën uit handen te nemen en met de jongere te werken aan een meer werkzame en overzichtelijke schuldensituatie, zal de hulp effectiever zijn. Een uitzichtloze situatie zal zorgen voor minder motivatie en eerdere uitval (Jungmann, 2008; Goede & Mak, 2019). Budgetbeheer wordt volgens de theorie daarom gezien als een van de meest effectieve interventies binnen schuldhulpverlening, omdat het financieel gezond gedrag aanleert. Het bijhouden van financiële administratie en inzicht in de financiële situatie kan het verschil maken tussen lichte betalingsproblemen en ernstige betalingsproblemen (Madern, 2015; Panteia, 2015; Schors, van der Werf & Boer, 2016). Budgetbeheer leert jongeren om te gaan met het geld dat zij daadwerkelijk hebben en zorgt ervoor dat de jongere de verantwoordelijkheden leert die horen bij het hebben van vaste lasten.

Deelconclusie

Wanneer de bestaande theorie wordt gekoppeld aan de verschillende interventies, is te zien dat het Perspectiefpact zoals deze geschreven is over het algemeen overeenkomt met wat de theorie beschrijft als 'effectieve schuldhulpverlening' en wat de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening voorschrijft als noodzakelijke onderdelen van de gemeentelijke schuldhulp. Het Perspectiefpact streeft financiële zelfredzaamheid na en probeert daarbij op een duurzame manier de schulden onder jongeren in Rotterdam op te lossen. Het aanleren van financiële zelfredzaamheid op jongere leeftijd is daarmee een effectief en essentieel onderdeel van schuldhulpverlening. Het zorgt niet alleen dat er beter omgegaan wordt met een bestaande schuldensituatie, maar zorgt er ook voor dat jongeren op latere leeftijd een schuldensituatie kunnen voorkomen en onafhankelijk van instanties ook schuldenvrij blijven. Al met al ligt het geschreven beleid redelijk in lijn met de bestaande theorie over schuldhulpverlening en is te zien dat veel van de interventies zijn gestoeld op principes die de theorie beschrijft als belangrijke onderdelen, aandachtspunten en interventies binnen effectieve schuldhulpverlening.

Reconstructie CMO-model

Volgens de methode van Pawson & Tilley (2009) worden door de vier beschreven interventies bepaalde mechanismen in werking gezet die leiden tot verschillende uitkomsten, welke afhangen van de context. De reconstructie van het CMO-model zal laten zien hoe de interventies uit het Perspectiefpact leiden tot bepaald gedrag (de mechanismen) en hoe deze vervolgens zullen leiden tot verschillende uitkomsten (zie tabel).

MECHANISMEN

De vier eerder genoemde interventies zetten verschillende mechanismen in werking. Het eerste mechanisme (M1) is dat jongeren zich zullen aanmelden bij het jongerenloket en hun eerste stap richting een schuldenvrije toekomst zetten. Het mechanisme (M2) is dat jongeren actief aan de slag gaat met het inzichtelijk maken van hun financiële administratie en het in kaart brengen van eventuele schulden om de situatie te stabiliseren. Het derde mechanisme (M3) is dat de jongere zich actief inzet om de Perspectiefprestatie in twee jaar te volbrengen. Het vierde mechanisme (M4) is dat de jongere zich houdt aan gemaakte afspraken van het traject. Het laatste mechanisme (M5) is dat de jongere zijn schuldensituatie uit handen geeft zodat er geen verdere schulden gemaakt zullen worden.

CONTEXT

De bovenstaande mechanismen zullen in werking worden gezet en beïnvloedt worden door verschillende contexten. Zoals het theoretische hoofdstuk heeft laten zien, kan de context afhangen van vier verschillende I's: De eerste context (C1) betreft de individuele capaciteiten van de hulpverlener. Als de hulpverlener niet over de juiste competenties beschikt om de interventie succesvol uit te voeren, kan dit zorgen dat er een ander mechanisme in werking wordt gezet dan wanneer de hulpverlener wel over de juiste capaciteiten en motivatie beschikt. De tweede context (C2) betreft de individuele capaciteiten van de jongere en de motivatie die de jongere heeft om uit de schuldsituatie te komen. Daarbij speelt de leerbaarheid van de jongere een grote rol. Wanneer jongeren niet leerbaar zijn en een bepaalde verstandelijke beperking hebben, zal dit invloed hebben op het slagen van de interventie. De derde context (C3) betreft de interpersoonlijke relaties binnen het Jongerenloket en de partijen en jongeren waarmee zij samenwerken. Het onderling afstemmen en communiceren heeft invloed op de werking van beleid. Mochten dit moeizaam verlopen, is de kans groter dat de verkeerde interventies worden ingezet of de uitvoering van de interventies niet loopt hoe zou moeten en daarmee verschillende (onbedoelde) uitkomsten genereren. De institutionele setting is in dit geval niet van grote invloed op de werking van de interventies en mechanismen. Wel heeft het infrastructurele systeem waarin het Perspectiefpact wordt uitgevoerd invloed. Elke nieuwe bestuurstermijn bepaalt de hoeveelheid middelen die het Jongerenloket krijgt voor het uitvoeren van het beleid, waardoor het belangrijk is dat de politieke steun (C4) blijft aanhouden om de continuïteit van het Perspectiefpact te waarborgen.

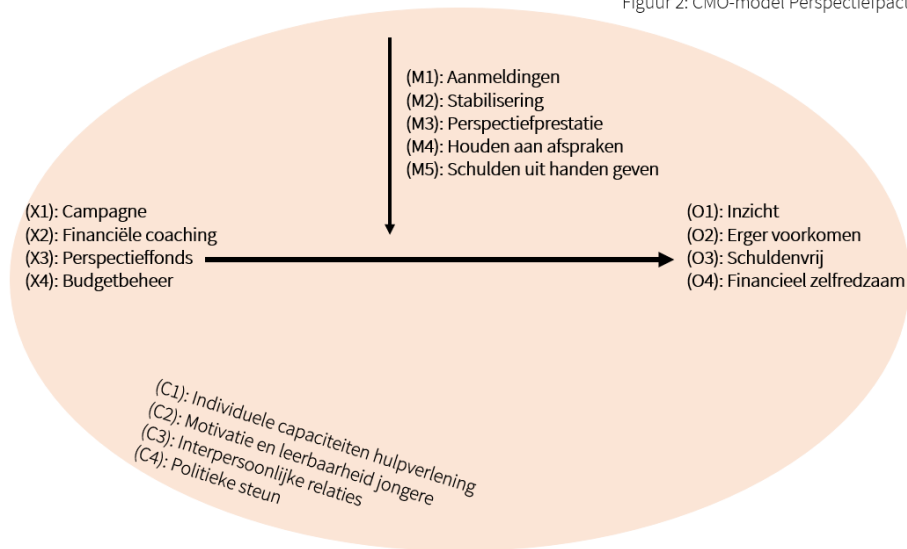
OUTCOMES

Bovenstaande mechanismen en contexten zullen vervolgens moeten leiden tot de volgende beoogde uitkomsten: (O1) 'Het Jongerenloket krijgt meer inzicht in hun doelgroep en de financiële problemen waar deze doelgroep mee te maken heeft'; (O2) 'De jongeren raakt niet (verder) in de schulden en werkt op een preventieve manier aan de situatie'; (O3) 'De jongere is en blijft na afronden van het traject schuldenvrij'; (O4) 'Een schuldsituatie in de toekomst wordt voorkomen en de financieel zelfredzame jongere kan onafhankelijk schuldenvrij blijven'.

CMO-MODEL

De bovengenoemde interventies, mechanismen, *outcomes* en context leiden tot de volgende schematische weergave van het CMO-model. De tabel zal het oorzakelijk verband tussen interventies, mechanismen, *outcomes* en context verder toelichten.

Figuur 2: CMO-model Perspectiefpact

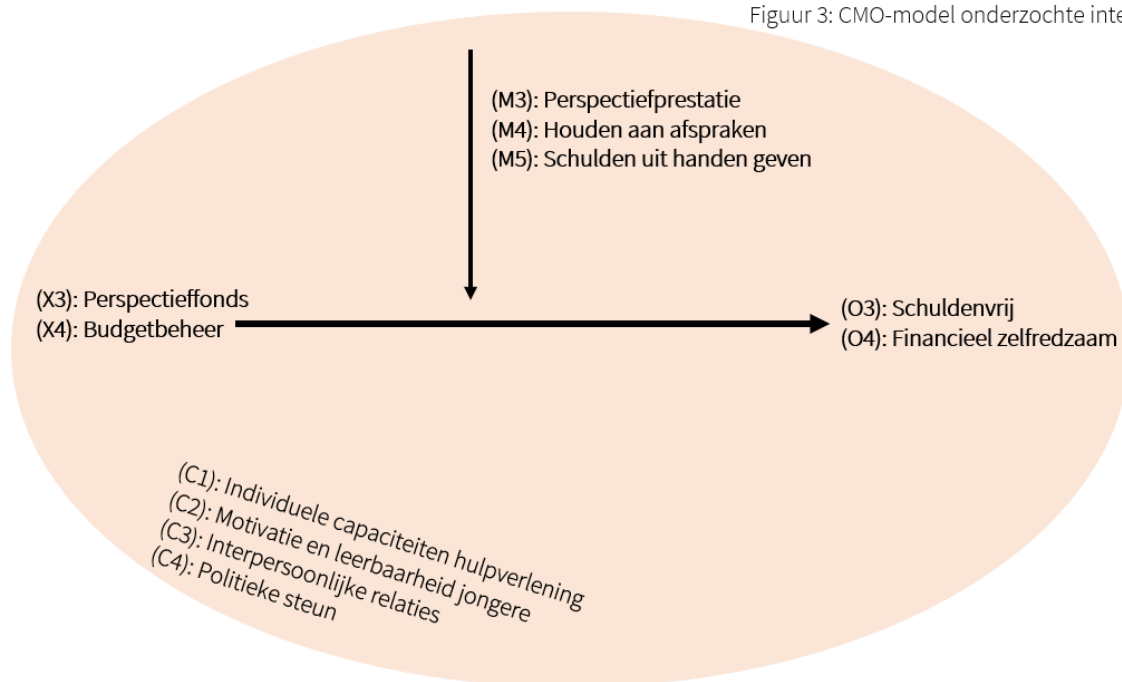

Interventie	Mechanisme	Uitkomst	Context
<i>Als...</i>	<i>→ dan...</i>	<i>→ met resultaat...</i>	<i>Mits..</i>
<i>...Campagnes en Voorlichting worden ingezet (X1)</i>	<i>...Zullen jongeren zich aanmelden bij het Jongerenloket voor schuldhulp (M1)</i>	<i>...Dat het Jongerenloket meer inzicht krijgt in hun doelgroep en de financiële problemen waar deze doelgroep mee te maken heeft (O1)</i>	<i>...De jongere gemotiveerd en leerbaar is (C2) ...Er politieke steun is (C4)</i>
<i>...Financiële coaching wordt ingezet ter ondersteuning van de jongere (X2)</i>	<i>...Zal de jongeren actief aan de slag gaan met het inzichtelijk maken van de financiële administratie en het in kaart brengen van eventuele schulden om de situatie te stabiliseren (M2)</i>	<i>...Dat de jongeren niet (verder) in de schulden raakt en er op een preventieve manier wordt omgegaan met de situatie (O2)</i>	<i>...De capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn (C1) & ...De jongere gemotiveerd en leerbaar is (C2) & ...Er politieke steun is (C4)</i>
<i>...Het Perspectieffonds wordt aangesproken ten behoeve van de schuldensituatie (X3)</i>	<i>...Zet de jongere zich actief in om de Perspectiefprestatie in twee jaar af te ronden (M3) & ...Houdt de jongere zich aan gemaakte afspraken van het traject (M4)</i>	<i>...Dat de jongere na afronden van het traject schuldenvrij is en blijft (O3) & ...Dat een schuldensituatie in de toekomst wordt voorkomen en de financieel zelfredzame jongere kan onafhankelijk schuldenvrij blijven (O4)</i>	<i>...De capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn (C1) & ...De jongere gemotiveerd en leerbaar is (C2) & ...De interpersoonlijke relaties juist zijn (C3) & ...Er politieke steun is (C4)</i>
<i>...Budgetbeheer wordt ingezet in geval van een oncontroleerbare schuldensituatie (X4)</i>	<i>...Houdt de jongere zich aan gemaakte afspraken van het traject (M4) & ...Geeft de jongere zijn schuldensituatie uit handen zodat er geen verdere schulden gemaakt zullen worden (M5)</i>	<i>...Dat de jongere na afronden van het traject schuldenvrij is en blijft (O3) & ...Dat een schuldensituatie in de toekomst wordt voorkomen en de financieel zelfredzame jongere kan onafhankelijk schuldenvrij blijven (O4)</i>	<i>...De capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn (C1) & ...De interpersoonlijke relaties juist zijn (C3) & ...Er politieke steun is (C4)</i>

Uitvoeringsanalyse

Dit hoofdstuk zal zich richten op het onderzoeken van het Perspectiefpact in de praktijk. Aangezien het door privacy-gerelateerde redenen niet mogelijk is om het perspectief van jongeren te onderzoeken, zal dit onderzoek zich richten op de uitvoerders van het Perspectiefpact Jongeren. Om deze reden is ervoor gekozen om niet alle interventies mee te nemen in het onderzoek, maar alleen de interventies te onderzoeken waarvoor het perspectief van jongeren niet nodig is om te bepalen in hoeverre de interventie effectief werkt. De interventies (X3) Perspectieffonds en (X4) Budgetbeheer zullen in de praktijk onderzocht worden en zijn schematisch weergegeven in figuur 3. Een verdere beschrijving en motivatie voor het selecteren van deze interventies is te vinden in Bijlage V.

Figuur 3: CMO-model onderzochte interventies

Om deze interventies te onderzoeken zijn er 8 interviews afgenomen met respondenten die over zowel het Jongeren Perspectieffonds als het budgetbeheer kunnen vertellen. Er zijn twee beleidsmedewerkers, drie jongerenconsulenten, een teammanager en twee kwaliteitsmedewerkers van zowel de Kredietbank als het Expertise Team Financiën geïnterviewd. Alle respondenten hebben hun mening en perspectief vanuit hun rol gegeven op de onderzochte interventies, mechanismen, contexten en uitkomsten van beide interventies.

Praktijkanalyse

Perspectiefpact Jongeren

Het Perspectiefpact Jongeren de parapluterm voor schuldhulpverlening voor jongeren in Rotterdam en heeft als motto de jongere niet meer los te laten, tot er passende hulp gevonden is. Door een slechte financiële opvoeding vanuit huis, hebben jongeren beperkte kennis en financiële vaardigheden waardoor zij kwetsbaar zijn voor het ontwikkelen van schulden: *'Vaak vertellen jongeren dat ze niet wisten dat ze moeten betalen. Dat verbaast me ook heel erg dat ze gewoon echt geen flauw idee hebben dat ze opeens, vanaf hun 18e, verplicht zijn om iets te betalen.'* (R1). Het Perspectiefpact probeert een laagdrempelige oplossing te zijn voor deze jongeren en ziet in dat jongeren een andere aanpak nodig hebben dan volwassenen, hun brein is nog in ontwikkeling en zij overzien vaak de gevolgen niet van hun daden. Specifieke schuldhulpverlening voor jongeren is daarom volgens alle respondenten een grote meerwaarde. Daarbij vallen jongeren in de voorgaande en reguliere (volwassenen) schuldhulpverlening vaak tussen wal en schip: *'De hele toeleiding was niet goed geregeld. En op het moment dat ze er wel kwamen? Dan waren de criteria voor de schuldsanering echt totaal niet afgestemd op waar jongeren zich op dat moment bevonden'*. Het doel van alle interventies in het pact is ervoor te zorgen dat jongeren hun schulden kwijtraken, financieel zelfredzaam worden en met een schone lei kunnen beginnen aan hun schuldenvrije toekomst. Voor de effectiviteit hiervan worden gekeken naar het Jongeren Perspectieffonds en Budgetbeheer.

Jongeren Perspectieffonds

Het Perspectieffonds is de maatwerkoplossing binnen het Perspectiefpact. De aanleiding voor het opzetten van deze interventie heeft verschillende redenen volgens de respondenten: enerzijds is het begonnen met ontoereikende schuldhulpverlening voor jongeren die nog naar school gaan, anderzijds heeft het te maken met de multi-problematiek waar jongeren met schulden mee te maken hebben. Jongeren die aanspraak maken op het Perspectieffonds hebben ook op andere gebieden problemen die invloed hebben op hun schuldensituatie. Het Perspectieffonds is daarmee niet alleen hulpverlening voor het overkomen van de schuldensituatie, maar kan eerder gezien worden als dienstverlening voor jongeren die willen werken aan het verbeteren van al hun problemen: *'We gaan vaak toch wel iets verder.'* (R8). Het fonds is er ook voor alle jongeren met onvoldoende aflossingscapaciteit. Het Perspectieffonds is daarmee een vernieuwende aanpak voor jongeren die er voorheen nog niet was: *'Dan hadden we toch jongeren met schulden die niet voor de schuldregeling in aanmerking kwamen. Dit is echt voor jongeren waarvoor we eerst weinig tot niks konden betekenen en waar we ze toch perspectief willen bieden om schuldenvrij te worden.'* (R7).

Veel jongeren volgen nog een opleiding waardoor zij afhankelijk zijn van studiefinanciering als inkomen, terwijl dat in een regulier schuldhulptraject niet als inkomen wordt gezien. De oplossing hiervoor is dat schulden worden afgelost in ruil voor een Perspectiefprestatie, een maatschappelijke stage die voor zowel de jongere als de stad Rotterdam meerwaarde heeft. Toelating tot het fonds zet daarmee jongeren actief aan het werk om met deze Perspectiefprestatie aan de slag te gaan en deze binnen de eerste twee jaar van het Perspectieffonds volbrengen: *‘Ik verwacht veel van ze en dat zeg ik ook tegen ze. Ja het is een fonds, het geld word je eigenlijk gegeven en daarvoor doe je wel een Perspectiefprestatie.’* (R1). Daarnaast wordt een Perspectiefplan opgesteld waarin doelen worden opgesteld en afspraken worden gemaakt. Gedurende het traject wordt van jongeren verwacht dat ze zich aan deze afspraken houden. Het houden aan afspraken en het stellen van doelen leert jongeren (financiële) vaardigheden en verantwoordelijkheden, waardoor de zelfredzaamheid van de jongere in de toekomst wordt vergroot. Ook zorgt toelating tot het fonds dat jongeren *‘schuldenvrij en met een leeg hoofd het leven kunnen oppakken’* (R8). Hierdoor kunnen zij hun financiële problemen achter zich laten. Vrijwel alle respondenten geven aan dat jongeren veel stress ervaren. Door de (financiële) stress weg te nemen, kunnen zij zich concentreren op andere problemen die hun toekomst belemmeren, wat bijdraagt aan het bewerkstelligen van gedragsverandering, zelfredzaamheid en een schuldenvrije toekomst. Tenslotte geeft de helft van de respondenten ook het belang van vertrouwen aan voor een effectieve werking van het Perspectieffonds. Om tot de juiste uitkomsten te komen zorgt vertrouwen in de jongerenconsulent en het Perspectiefplan ervoor dat jongeren zich meer openstellen, waardoor zij beter begeleid kunnen worden. Respondent 1 voegt daaraan toe dat niet alleen vertrouwen in het fonds de uitkomsten van het fonds beïnvloedt, maar dat ook het zelfvertrouwen van jongeren groeit tijdens het traject. Vertrouwen in de jongerenconsulent en zichzelf is bevorderlijk voor het bouwen aan zelfredzaamheid en verandering van het gedrag van de jongere.

DOEL EN UITKOMSTEN

De mechanismen die het Perspectieffonds in werking stelt hebben als doel om kwetsbare jongeren met multi-problematiek een toekomstperspectief te bieden. Het fonds biedt de handvatten waardoor jongeren naar zelfredzaamheid kunnen toewerken met de verwachting dat zij in de toekomst niet meer in de schulden zullen komen. Daarnaast is het belangrijk dat jongeren aan het eind van hun traject hun gedrag hebben veranderd, zodat zij ook niet in oude patronen vervallen.

‘Dat we echt werken aan gedragsverandering. Aan het begin dachten collega's van: “als ik iemand naar school toe kan leiden of werk, dan is dat goed genoeg”. Nee, want dan is

het gedrag niet veranderd. Dan komen de schulden net zo hard weer terug, als we een tijd verder zitten. Dus echt werken, intensief werken, aan gedragsverandering' (R6)

Duurzame gedragsverandering zorgt ervoor dat jongeren het traject verlaten met het besef wat voor gevolgen hun acties hebben en dat zij om kunnen gaan met nieuwe uitdagingen die zij de rest van hun leven nog tegen zullen komen. De verwachting is dat de schuldensituatie weer terug kan komen als jongeren niet hebben geleerd hoe zij op eigen benen kunnen staan.

RANDVOORWAARDEN VOOR EFFECTIVITEIT

De werking van het fonds en de uitkomsten die eerder zijn geïdentificeerd zullen alleen bereikt worden mits er wordt voldaan aan een aantal randvoorwaarden. Een absolute voorwaarde voor het slagen van het Perspectieffonds is dat de jongere gemotiveerd is. Elk van de respondenten benadrukt dit en het fonds is hier ook op ingericht. Voorafgaand aan de start van het traject wordt de jongere meermaals getoetst op motivatie: Bij het Expertise Team Financiën en de motiveringsfase door de jongerenconsulent: *'Ze moeten gemotiveerd zijn, ze moeten willen veranderen. Ze moeten aan hun toekomst willen werken. En ze moeten willen om die maatschappelijke stage te doen. Als dat er is, dan kunnen we er veel mee.'* (R6). Voor het motiveren van jongeren in het voortraject kan het motivatietraject ONSbank worden ingezet voor het oplossen van motivatie problemen vooraf. De respondenten onderschrijven hiermee het belang van motivatie als contextfactor voor een effectief verloop van het Perspectieffonds. Een tweede voorwaarde is dat de inkomsten en uitgaven in balans zijn. Als dit niet het geval is kan er ook geen schuldhulp plaatsvinden, aangezien jongeren tijdens het traject geen nieuwe schulden mogen maken. Daarnaast blijkt ook in de praktijk dat de capaciteiten van de hulpverlener een voorwaarde zijn voor het effectiviteit. Hierin zijn empathisch vermogen, geduld en een proactieve houding belangrijke eigenschappen: *'Ja weten wat de denkwereld is hè, van de jongere.'* (R3). Het Jongerenloket speelt hier al goed op in door stress-sensitief te werken, wat inhoudt dat de menselijke maat wordt toegepast en met jongeren wordt gewerkt op een gelijkwaardige manier. Goede interpersoonlijke relaties met (keten)partners wordt ook aangemerkt als voorwaarde: *'Absoluut, Ik denk dat dat ook wel een belangrijk onderdeel is van het traject. Iedereen heeft een rol.'* (R5). Goede samenwerking en korte lijnen zijn belangrijk voor zowel hulpverlening als jongere, zodat jongeren weten wie de contactpersoon is en de hulpverlener weet wie bij het proces betrokken moet worden ten behoeve van de effectiviteit. Tenslotte is politieke steun een contextfactor die moeilijk te beïnvloeden is, de continuering van het fonds is daarom nog onzeker: *'Intern is de continuering van het JPF geen gegeven'* (R2).

DEELCONCLUSIE

Als het Perspectieffonds wordt ingezet ten behoeve van de schuldensituatie zal dat niet alleen zorgen dat de jongere zich aan de gemaakte afspraken houdt en zich actief inzet voor het afronden van de Perspectiefprestatie, maar wordt er ook in werking gezet dat jongeren meer rust in hun hoofd ervaren en dat het zelfvertrouwen groeit en jongeren vertrouwen hebben in de consulent en het traject. Deze mechanismen leiden niet alleen tot de eerder bekende uitkomsten, namelijk dat de jongere na afronden van het traject schuldenvrij is en blijft en dat een schuldensituatie in de toekomst wordt voorkomen en de financieel zelfredzame jongere onafhankelijk schuldenvrij kan blijven. De praktijk voegt hier als resultaat ook aan toe dat de jongere een duurzame gedragsverandering heeft doorgemaakt. Wat betreft de contextfactoren, is in de praktijk gebleken dat met eerder genoemde contextfactoren door het Jongerenloket al rekening wordt gehouden. De motivatie van jongeren, de capaciteiten van de hulpverlening, de interpersoonlijke relaties met partners en politieke steun zijn bekende voorwaarden. Hieraan wordt nog toegevoegd dat het een voorwaarde is dat de inkomsten en uitgaven van jongeren in balans zijn, omdat het anders onmogelijk is dat de jongere geen nieuwe schulden maakt. Het gereconstrueerde CMO-model van de uitvoeringsanalyse ziet er als volgt uit. Hierbij zijn de dikgedrukte mechanismen, uitkomsten en contexten nieuw ten opzichte van de beleidsanalyse:

Interventie	Mechanisme	Uitkomst	Context
<i>Als...</i>	<i>dan...</i>	<i>met resultaat...</i>	<i>Mits..</i>
<i>...Het Perspectieffonds wordt aangesproken ten behoeve van de schuldensituatie (X4)</i>	<i>...Zet de jongere zich en actief in om de Perspectiefprestatie in twee jaar af te ronden (M3) & ...Houdt de jongere zich aan gemaakte afspraken van het traject (M4) & ...Ervaart de jongere meer rust in het hoofd doordat stres is afgenomen (M5) & ...Ontwikkelt de jongere vertrouwen in het traject en zichzelf (M6)</i>	<i>...Dat de jongere na afronden van het traject schuldenvrij is en blijft (O3) & ...Dat een schuldensituatie in de toekomst wordt voorkomen en de financieel zelfredzame jongere kan onafhankelijk schuldenvrij blijven (O4) & ...Dat de jongere heeft een duurzame gedragsverandering doorgemaakt (O5) &</i>	<i>...De capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn (C1) & ...De jongere gemotiveerd en leerbaar is (C2) & ...De interpersoonlijke relaties juist zijn (C3) & ...Er politieke steun is (C4) & ...De inkomsten en uitgaven van de jongere in balans zijn (C5)</i>

Budgetbeheer

Hoewel budgetbeheer ook wordt ingezet als instrument binnen het Perspectieffonds is het een aparte interventie binnen het Perspectiefpact. Budgetbeheer wordt uitgevoerd door de Kredietbank en in

tegenstelling tot budgetbeheer onder het Perspectieffonds, is het in het reguliere traject bij de kredietbank wel nodig om aflossingscapaciteit te hebben. De jongere wordt aangemeld bij de kredietbank en vanaf dat moment worden de 'schulden geregeld'. Voor het werken van deze interventie wordt van de jongere verwacht dat zij hun financiën volledig overdragen aan de Kredietbank: *'Daar is wel voor nodig dat jongeren zich actief inzet en financiën uit handen geeft.'* (R3). Door de financiën uit handen te geven en te leven van een beperkt bedrag leert de jongere slim met geld om te gaan en hoeveel geld er werkelijk beschikbaar is na het betalen van alle vaste lasten. Beiden dragen bij aan het zelfredzaam maken van jongeren. Budgetbeheer loopt vaak samen met het programma 'Gers met Geld', hier leren jongeren hoe zij om moeten gaan met hun nieuwe budget en volgen zij cursussen over financieel gezond gedrag. Leren budgetteren via het programma 'Gers met Geld' draagt daarmee ook bij aan het behalen van de gewenste resultaten van budgetbeheer:

'Het eerste wat ze leren is: ik kan met minder geld, sommigen zeggen zelfs van joh van mijn leefgeld kan ik zelfs € 5 sparen. (...) dat je niet altijd uit hoeft te gaan en dat je niet de duurste spullen hoeft te hebben. Dat leren ze eigenlijk ja en is dat ook de meerwaarde.'
(R6)

Bij budgetbeheer geven ook alle respondenten aan dat zij verwachten, maar dat het ook nodig is dat jongeren zich wederom aan de gemaakte afspraken houden van het budgetbeheer. Op deze manier houdt de budgetconsulent overzicht in de situatie van de jongere en zorgt dit ervoor dat jongere aan het eind van budgetbeheer ook daadwerkelijk schuldenvrij is.

DOEL EN UITKOMSTEN

Budgetbeheer en bovengenoemde mechanismen die hierdoor in werking worden gesteld hebben als doel dat de jongere na afronden van het traject schuldenvrij is: *'Er is 1 doel, namelijk schuldenvrij krijgen van jongeren en duurzaam ook, dus dat is het gezamenlijk belang die zij dragen.'* (R5). Daarnaast is het de bedoeling dat de jongere de financiële vaardigheden leert en daarmee financieel zelfredzaam wordt, zodat een nieuwe schuldensituatie in de toekomst wordt voorkomen. Alle respondenten zijn het erover eens dat een regulier traject budgetbeheer beroep doet op de motivatie, zelfredzaamheid en autonomie van jongeren. Zo geeft respondent 2 bijvoorbeeld aan dat er wel een mogelijkheid is om te kijken waarin de jongere voor de rest nog ondersteund kan worden, maar dat dit veelal gaat over het aanleren van financiële vaardigheden en niet over andere problematiek. Het verschil met budgetbeheer binnen het Perspectieffonds is dus dat in een regulier traject de jongere in drie jaar zelfstandig werkt aan zijn zelfredzaamheid en eventuele problemen. Beide interventies hebben daarmee dezelfde beoogde uitkomst, alleen verloopt het traject op een andere manier.

RANDVOORWAARDEN VOOR EFFECTIVITEIT

Om tot de beoogde uitkomsten te komen zijn er een aantal randvoorwaarden van toepassing. Zo geven alle respondenten aan dat goed contact tussen verschillende partijen een voorwaarde is voor het succes van budgetbeheer: 'Maar als er geen goed contact is tussen de budgetconsulent en jongeren is. Als je elkaar verkeerd begrijpt, want dat kan natuurlijk hè, we zijn allemaal mens, dan ga je natuurlijk dingen niet goed doen.' (R3). Het onderhouden van goede interpersoonlijke relaties vraagt om de juiste capaciteiten van de hulpverleners bij de kredietbank. De respondenten geven aan dat een proactieve houding en goede communicatievaardigheden belangrijk zijn voor het uitvoeren van het werk, daarnaast is het ook belangrijk dat de hulpverlener het vermogen heeft om in de leefwereld van de jongere te treden. Dit is belangrijk voor een goed verloop van het traject, onder andere voor de samenwerking met andere partijen, zoals de schuldeisers. Een tweede voorwaarde voor de effectiviteit van het budgetbeheer is dat de schuldeisers meewerken. Een schuldregeling is alleen geslaagd als alle schulden worden meegenomen worden en alle schuldeisers medewerking verlenen, anders wordt er door meerdere respondenten aangegeven dat er simpelweg geen geslaagd traject is. Wederom is politieke steun hier ook een contextfactor in de zin dat er middelen nodig zijn vanuit de gemeente om Budgetbeheer mogelijk te maken. Daarnaast wordt er een beroep gedaan op de motivatie van jongeren, ook dit is een harde voorwaarde om het traject te starten en daarmee volgens alle respondenten wederom een belangrijke contextfactor. Tenslotte hangt de start van het traject af van de financiële situatie van de jongere, om te starten met budgetbeheer is het een harde eis dat de inkomsten en uitgaven van de jongere in balans zijn. Wanneer dit niet zo is zal de jongere tijdens het traject meer schulden maken, waardoor het niet mogelijk is om een schuldregeling aan te gaan.

DEELCONCLUSIE

Wanneer budgetbeheer wordt ingezet bij een jongere is naar voren gekomen dat naast het houden van afspraken en het uit handen geven van de financiën aan de Kredietbank, de jongere ook leert budgetteren. Alle drie de mechanismen moeten ervoor zorgen dat de jongere uiteindelijk na afronding van het traject duurzaam schuldenvrij en zelfredzaam is. De uitkomsten en het in werking treden van de mechanismen hangen af van zes contextfactoren die een voorwaarde zijn voor de effectiviteit van de interventie. De beleidsanalyse liet al zien dat een effectieve werking van het budgetbeheer afhangt van de capaciteiten van de hulpverleners, de motivatie van jongeren en de interpersoonlijke relaties tussen (keten)partners en politieke steun. De respondenten voegen hier nog aan toe dat het een absolute voorwaarde is dat de inkomsten en uitgaven van jongeren in balans zijn en de schuldeisers meewerken.

Het gereconstrueerde CMO-model van de uitvoeringsanalyse ziet er als volgt uit. Hierbij zijn de dikgedrukte mechanismen en contexten nieuw ten opzichte van de beleidsanalyse:

Interventie	Mechanisme	Uitkomst	Context
<i>Als...</i>	<i>→ dan...</i>	<i>→ met resultaat...</i>	<i>Mits..</i>
<i>...Budgetbeheer wordt ingezet in geval van een oncontroleerbare schuldensituatie (X3)</i>	<i>...Houdt de jongere zich aan gemaakte afspraken van het traject (M4) & ...Geeft de jongere zijn schuldensituatie uit handen zodat er geen verdere schulden gemaakt zullen worden (M5) & ...Leert de jongere budgetteren en nieuwe financiële vaardigheden (M7)</i>	<i>...Dat de jongere na afronden van het traject schuldenvrij is en blijft (O3) & ...Dat een schuldensituatie in de toekomst wordt voorkomen en de financieel zelfredzame jongere kan onafhankelijk schuldenvrij blijven (O4)</i>	<i>...De capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn (C1) & ...De jongere gemotiveerd en leerbaar is (C2) & ...De interpersoonlijke relaties juist zijn (C3) & ...Er politieke steun is (C4) & ...De inkomsten en uitgaven van de jongere in balans zijn (C5) & ...De schuldeisers meewerken (C6)</i>

Conclusie

Aan de hand van twee theoretische en drie empirische deelvragen is geprobeerd een antwoord te vinden op de centrale vraagstelling van dit onderzoek:

Hoe effectief is de uitvoering van de beleidsinterventies die het Jongerenloket Rotterdam toepast met betrekking tot de beoogde uitkomsten van het Perspectiefpact Jongeren en waarom?

In de beleidsanalyse is gekeken in hoeverre het Perspectiefpact Jongeren aansluit bij de geschreven sociologische theorie. Hiervoor is eerst de programmatheorie in kaart gebracht en zijn de verschillende interventies en bijbehorende mechanismen, uitkomsten en contexten gereconstrueerd in een CMO-model. Uiteindelijk hebben alle interventies het beoogde doel om de schuldsituatie te voorkomen, stabiliseren of volledig te verhelpen. Uit de analyse is gebleken dat de veronderstellingen waarop de programmatheorie is gebaseerd voor een groot deel wordt onderschreven door de sociologische theorie. Belangrijke aandachtspunten voor schuldhulp aan jongeren zijn meegenomen in de opzet van het beleid. Daarbij voldoen veel onderdelen aan wat de theorie beschrijft als 'effectieve schuldhulpverlening' en wat de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening voorschrijft als noodzakelijke onderdelen hiervan. De reconstructie van het CMO-model heeft vier interventies geïdentificeerd. Daarnaast zijn vijf mechanismen geïdentificeerd die zullen leiden tot vier uitkomsten, welke afhangen van vier verschillende contextfactoren. In de uitvoeringsanalyse is ervoor gekozen om twee interventies te selecteren die in de praktijk worden onderzocht: Het Perspectieffonds Jongeren en Budgetbeheer.

De praktijk laat zien dat de manier waarop het Perspectieffonds is opgezet ervoor zorgt dat de meeste jongeren zich houden aan de gemaakte afspraken. Daarnaast zetten zij zich ook actief in voor het volbrengen van hun Perspectiefprestatie, wordt vertrouwen in het proces geactiveerd en is het merkbaar dat jongeren meer rust ervaren doordat de stress van schulden is weggenomen. Deze mechanismen kunnen leiden tot de verwachte uitkomsten mits er aan de contextfactoren wordt voldaan. Hulpverleners dienen de juiste capaciteiten te hebben om met jongeren om te gaan en moeten gemotiveerd en proactief zijn om jongeren te kunnen ondersteunen. Daarbij is het een absolute voorwaarde dat de jongere gemotiveerd is en de inkomsten en uitgaven van jongeren in balans zijn. Het Jongerenloket speelt hier op in door instrumenten in te zetten om de motivatie van jongeren tijdens het traject te garanderen. Daarnaast moeten de interpersoonlijke relaties goed zijn, dit is belangrijk voor het betrekken van de juiste partijen, maar is ook een voorwaarde voor het vertrouwen van jongeren in het fonds. Tenslotte is politieke steun een belangrijke contextfactor voor de continuïteit van het Perspectieffonds, wanneer er geen politieke steun is heeft dat invloed op de interventie als geheel en de uitvoering hiervan.

Wanneer budgetbeheer wordt ingezet geven jongeren hun financiën over aan de kredietbank en houden zij zich aan de gemaakte afspraken betreffende leefgeld en spaardoelen. Daarbij leert de jongere budgetteren en om te gaan met een beperkte hoeveelheid budget. Dit alles is van positieve invloed op de financiële zelfredzaamheid van de jongere en de uitkomst dat de jongere na afloop van het traject schuldenvrij is mits er wordt voldaan aan een zes contextfactoren. Allereerst dienen de inkomsten en uitgaven van de jongere in balans te zijn en dienen de schuldeisers mee te werken aan het traject. Als niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, zal er geen succesvolle schuldbemiddeling zijn en kan de jongere aan het eind van het traject ook niet schuldenvrij zijn. Daarnaast wordt er in dit traject veel aanspraak gemaakt op de autonomie van jongeren, waardoor het belangrijk is dat de jongere gemotiveerd is om zich aan de gemaakte afspraken te houden. Ook is het belangrijk dat de capaciteiten van de hulpverlener toereikend zijn om met de jongere om te gaan en het traject goed te doorlopen. Net als bij de vorige interventie kan dit anders leiden tot te veel verwarring en moeilijkheden die kunnen zorgen dat de jongere zich niet aan de afspraken houdt. Om deze reden zijn ook hier de interpersoonlijke relaties tussen de betrokken partijen belangrijk. Tenslotte is ook politieke steun een belangrijke factor, niet zozeer voor de continuïteit van de interventie, maar wel voor de middelen die beschikbaar worden gesteld vanuit de gemeente.

Om antwoord te geven op de centrale vraagstelling kan gesteld worden dat op basis van de onderzochte interventies de uitvoering van het Perspectiefpact effectief is in het bereiken van de gestelde doelen van het Perspectiefpact Jongeren. Dit komt doordat aan veel van de contextfactoren wordt voldaan en de bedoelde mechanismen in het geval van veel jongeren in de praktijk in werking worden gesteld, waardoor de resultaten ook daadwerkelijk behaald worden. In de gevallen dat niet de juiste contextfactoren spelen en jongeren niet de verwachte mechanismen voldoen, wordt er actief gezocht naar manieren om dit te verbeteren, zodat de doelen alsnog behaald kunnen worden.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Standaardiseer formele processen

Verschillende respondenten hebben laten weten dat het een verbetering zou kunnen zijn om de formaliteiten binnen het Perspectieffonds meer te standaardiseren en professionaliseren. Met name jongerenconsulenten lopen er tegenaan dat er voor bijvoorbeeld eind dienstverleningsbrieven, nog geen standaard formats zijn. Aangezien veel van deze brieven juridisch in orde moeten zijn, kost het extra tijd om voor elke jongere apart dit soort brieven op te stellen. De aanbeveling is daarom om voor elke standaard correspondentie naar jongeren en andere partijen een vast format te hebben dat weinig aanpassing nodig heeft. Hierbij is het ook belangrijk dat er rekening wordt gehouden met het niveau

van jongeren en de brieven makkelijk en duidelijk leesbaar zijn. Door hier rekening mee te houden blijft de hulpverlening laagdrempelig en toegankelijk, wat door de theorie wordt gesteld als een belangrijke voorwaarde voor effectieve schuldhulpverlening.

Aanbeveling 2: Betrek private bedrijven

De continuïteit van met name het Perspectieffonds hangt af van de politieke steun van de zittende coalitie. Momenteel zijn er veel onzekerheden over de beschikbare middelen en de steun die het fonds zal krijgen. Om deze contextfactor te kunnen beïnvloeden is de aanbeveling om naar het voorbeeld van Den Haag de financiële middelen die nodig zijn om het fonds uit te blijven voeren, gedeeltelijk te verkrijgen via private partijen. Op deze manier ontstaat er meer zekerheid en kan de pilotfase van het Perspectieffonds worden omgezet in een structurele vorm van schuldhulpverlening voor jongeren in Rotterdam.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Eenzijds is het noodzakelijk om alle interventies van het pact te onderzoeken en hier met meer diepgang naar te kijken. Daarnaast is het ook belangrijk om de onderzoekspopulatie uit te breiden en meer mensen te ondervragen per interventie en hier ook het perspectief van jongeren aan toe te voegen voor een completer beeld van de werking van de interventie. De verwachting is dat in het vervolgonderzoek meer mechanismen, contextfactoren en uitkomsten naar voren komen. Daarnaast zal het Perspectiefpact en Perspectieffonds langer lopen, waardoor er meer gezegd kan worden over de uitkomsten en ervaringen in de praktijk.

Discussie

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. Allereerst was het vanwege privacy-gerelateerde redenen niet mogelijk om met jongeren in gesprek te gaan, waardoor dit onderzoek een vrij eenzijdig beeld geeft. Een tweede beperking is dat er een beperkte beschrijving is van het Perspectiefpact, waardoor de beleidsanalyse gebaseerd is op verschillende informatiestukken. Tenslotte heeft de tijdsdruk waarin dit onderzoek is uitgevoerd invloed gehad op de hoeveelheid respondenten die binnen deze korte tijdsperiode beschikbaar waren.

Referentielijst

- 16-27. (2021). *Jongeren en schulden*. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van <https://www.16-27.nl/werk-inkomen/jongeren-en-schulden>
- Baarda, D., Van der Hulst, M., & De Goede, M. (2012). *Basisboek interviewen: handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Noordhoff Uitgevers
- Barendregt, C., & Rodenburg, G. (2013). *Schuldenproblematiek bij kwetsbare jongeren. Een kwalitatief onderzoek naar kwetsbare jongeren met schulden in Rotterdam*.
- Boeije, H. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. Thousand Oaks, USA: SAGE Publications.
- Creswell, J.W. & Poth, C.N. (2017). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Fourth edition. London, UK: Sage Publications.
- Geers, M. (2016). Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. *Sociaal Bestek*, 78(4), 40–41.
<https://doi.org/10.1007/s41196-016-0089-1>
- Gemeente Rotterdam (2021). Monitor Schuldanaanpak 2020. Verkregen op 13 maart 2022 van <https://persberichtenrotterdam.nl/persbericht/meer-rotterdammers-kregen-schuldhulp-in-2020/>
- Gemeente Rotterdam. (2019). *Reset Rotterdam: Op weg naar een schuldenvrije generatie Rotterdammers*. Verkregen op 09 januari, 2022, van <https://vng.nl/praktijkvoorbeelden/reset-rotterdam>
- Gemeente Rotterdam. (z.d.). *Perspectiefpact | Rotterdam.nl*. Geraadpleegd op 15 januari 2022, van <https://www.rotterdam.nl/werken-leren/perspectiefpact/>
- Gemeente Rotterdam. (z.d.-a). *Jongerenloket | Rotterdam.nl*. Geraadpleegd op 23 januari 2022, van <https://rotterdam.nl/werken-leren/jongerenloket/>
- Gemeente.nu. (2019). *Rotterdam 'reset' schuldenaanpak*. Gemeente.nu. Geraadpleegd op 9 januari 2022, van <https://www.gemeente.nu/sociaal/schuldhulp/rotterdam-reset-schuldenaanpak/>
- Goede, W., & Mak, D. J. (2019). Whatworks-principes als richtlijn voor effectievere lokale projecten op het gebied van armoede en schuldhulpverlening. In *Hulp bij armoede* (pp. 107-114). Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

- Jungmann, N. (2008). Schulden? De gemeente helpt. Naar effectieve gemeentelijke schuldhulpverlening.
- Jungmann, N. (2020). Hoe de onvrede over het schuldhulpstelsel ontstond. *Justitiële Verkenningen*, 46(1).
- Madern, T. E. (2015). *Op weg naar een schuldenvrij leven: Gezond financieel gedrag noodzakelijk om financiële problemen te voorkomen*. Nibud. <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Madern-2015-Samenvatting-NL-Op-weg-naar-een-schuldenvrij-leven-17-sept.-2015.pdf>
- Matthews, B. and Ross, L. (2010) *Research Methods*. Pearson Longman, London.
- Nederland, T., Bulsink, D., & Stavenuiter, M. (2012). *Kwaliteitsverbetering schuldhulpverlening Evaluatie van de 'Spekman- en Ortega-Martijn' projecten*. Verwey-Jonker Instituut.
- Nibud. (2020). *Schulden: preventie en aanpak*. Nibud - Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/preventie-jongeren-en-aanpak/>
- Nibud. (2021). *Jongeren en schulden*. Nibud - Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/jongeren-en-schulden/>
- Panteia. (2015). "Voor mijn gevoel had ik veel geld" Jongvolwassenen en schulden. Verkregen op 13 maart 2022, van <https://panteia.nl/nieuws/een-op-de-10-jongvolwassenen-betaalt-ziektekostenverzekering-niet-op-tijd/>
- Pattyn, V., & Verweij, S. (2014). Beleidsevaluaties Tussen Methode En Praktijk: Naar Een Meer Realistische Evaluatiebenadering (Policy Evaluations between Method and Practice: Towards a More Realistic Evaluation Approach). *Burger, Bestuur & Beleid*, 8(4), 260-267.
- Pawson, R., & Tilley, N. (2009). *Realistic evaluation*. sage.
- Stratech. (z.d.). *Schuldhulpverlening voor jongeren*. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van <https://www.stratech.nl/sociaal-financieel/nieuws/jongeren-met-schulden.html>
- Van der Schoor, Y., & Machielse, A. (2021). 'IK BLIJF NAAST ZE STAAN TOT ZE ME NIET MEER NODIG HEBBEN'. VRIJWILLIGE INZET BIJ SCHULDHULPVERLENING IN ROTTERDAM. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 30(1), 44. <https://doi.org/10.54431/jsi.655>

- Van der Schors, A., Van der Werf, M., & Boer, M. (2016). *Kans op financiële problemen*. Nibud.
<https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Nibud-Rapport-Kans-op-geldproblemen-2016.pdf>
- Van der Tier, M., Hermans, K., & Potting, M. (2016). Een Program Theory benadering voor het theoretisch onderbouwen van sociale interventies: een casestudie van vijf Nederlandse maatjesprojecten. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 25(4), 41–62.
<https://doi.org/10.18352/jsi.483>
- Van Thiel, S. (2015). Bestuurskundig onderzoek (3de editie). Bussum, Nederland: Coutinho.
- VNG. (2019). *Reset Rotterdam*. Geraadpleegd op 9 januari 2022, van,
<https://vng.nl/praktijkvoorbeelden/reset-rotterdam>
- Westhorp, G., Prins, E., Kusters, C. S. L., Hultink, M., Guijt, I. M., & Brouwers, J. H. A. M. (2011). Realist evaluation: an overview.
- Willigen, J. V. (2020). *Bûsebaas: Een kwalitatief onderzoek naar een project voor jongeren met een verhoogd risico op financiële problemen* (Doctoral dissertation, Hogeschool van Amsterdam).

Bijlagen

Bijlage I – Topiclijst

Topic	Voorbeeldvragen
Introductie	<ul style="list-style-type: none"> Voorstellen, onderzoek kort toelichten en toestemming voor opname/verwerking
Algemene Vragen	<ul style="list-style-type: none"> Zou u wat kunnen vertellen over uw dagelijkse werkzaamheden/verantwoordelijkheden/functie en uw rol in het Perspectiefpact
Programmatheorie <i>Perspectiefpact Jongeren</i>	<ul style="list-style-type: none"> Wat houdt het Perspectiefpact Jongeren in? Welke uitkomsten streeft het Perspectiefpact na? Zijn dit ook de uitkomsten die u in de praktijk terugziet? Welke interventies worden zoal ingezet? Wat willen jullie bereiken door het inzetten van de interventies? Heeft u het idee dat de interventies effectief zijn? Als u iets zou kunnen veranderen om de effectiviteit te vergroten wat zou dat dan zijn?
Doelgroep <i>Jongeren</i>	<ul style="list-style-type: none"> Kunt u wat vertellen over de doelgroep waar u vooral mee te maken heeft? Herkent u bepaalde patronen in het gedrag/kenmerken van de mensen die zich aanmelden? Wat is de grootste oorzaak dat jongeren zich aanmelden voor schuldhulp? Wat is volgens u de reden dat sommige jongeren beter meewerken dan andere jongeren?
<p><i>Tijdens het zal de respondent het CMO-model voorgelegd worden en zullen naar meningen en ervaringen worden gevraagd. Onderstaande vragen zijn bedoeld om een duidelijke schets te maken om de interventie, de mechanismen, contexten en uitkomsten in de praktijk met de beleidsanalyse te kunnen vergelijken en dienen als leidraad</i></p>	
Beleidsinterventies <i>Budgetbeheer</i> <i>Perspectieffonds</i> <i>Financiële zelfredzaamheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> Hoe verloopt de interventie binnen het Jongerenloket? Wat wordt verwacht van de jongere bij deze interventie? Wat is er van de jongeren nodig om deze interventie succesvol te maken? Wat is er van de uitvoering nodig om deze interventie succesvol te maken? Wat is het doel van deze interventie? Wat probeert deze te bereiken? Wat zijn volgens u de uitkomsten van de interventie voor de jongeren? Wat zijn verschillende reacties van jongeren op deze interventie? Hoe wordt bepaald welke jongere hiervoor in aanmerking komt? Hoe gaat u om met eventuele problemen? Wat is volgens u de reden dat deze interventie soms wel/niet werkt? Hoe gaat u om met jongeren die minder goed meewerken?

-
- Merkt u verschil in de uitkomsten van deze interventie tussen deze verschillende groepen?
  - Hoe denkt u dat deze interventie tot de juiste uitkomsten heeft geleid? Wat heeft daarvoor moeten gebeuren?
  - Heeft u het idee dat de jongere door deze interventie anders is gaan denken of voelen over zijn/haar schuldensituatie?
-

Context

- Over welke competenties moet een hulpverlener volgens u beschikken om de interventie te kunnen uitvoeren?
  - Op welk manier verloopt het contact tussen verschillende collega's en partijen?
  - Heeft u het idee dat de relaties tussen het jongerenloket en andere hulpverlenende instanties goed is?
  - Zijn er moeilijkheden bij het betrekken van de juiste personen?
-

Afsluiting

- Ruimte voor vragen / Bedanken
-

Bijlage II – Respondentenoverzicht

Respondent	Verantwoording
Respondent 1: Jongerenconsulent Jongeren Perspectieffonds Duur: 52 min	Begeleid de jongere vijf jaar lang tijdens het Perspectieffonds. Kan inzichten geven in het gedrag van jongeren en de contextuele factoren die noodzakelijk lijken voor de effectiviteit van het Perspectieffonds
Respondent 2: Beleidsadviseur Jongerenloket Duur: 46 min	Heeft te maken met het opstellen van beleid voor jongeren, waaronder het Perspectiefpact. Kan inzichten geven in de beleidsmatige processen achter het pact, de programmatheorie en bedoelde uitkomsten en effecten van het beleid.
Respondent 3: Kwaliteitsmedewerker Kredietbank Duur: 45 min	Heeft een adviesrol binnen de Kredietbank en is vanaf het begin betrokken bij het Perspectiefpact en fonds. Kan inzicht bieden in de manier waarop Budgetbeheer werkt en hoort te werken binnen het Perspectiefpact.
Respondent 4: Beleidsadviseur Jongerenloket Duur: 51 min	Heeft te maken met het opstellen van het Perspectiefpact en fonds. Kan inzichten geven in de beleidsmatige processen achter het pact, de programmatheorie en bedoelde uitkomsten en effecten van het beleid.
Respondent 5: Kwaliteitsmedewerker Expertise Team Financiën Duur: 38 min	Coacht trajectbegeleiders binnen het ETF en houdt zich bezig met de samenwerking tussen het ETF en het Jongerenloket. Kan inzicht bieden in de aanmeld en selectieprocedure van jongeren en contextuele factoren die bijdragen aan de effectiviteit van het Perspectiefpactfonds en Budgetbeheer.
Respondent 6: Jongerenconsulent Jongeren Perspectieffonds Duur: 45 min	Begeleid de jongere vijf jaar lang tijdens het Perspectieffonds en is betrokken geweest bij de ontwikkeling hiervan. Kan inzichten geven in het gedrag van jongeren en de contextuele factoren die noodzakelijk lijken voor de effectiviteit van het Perspectieffonds
Respondent 7: Teammanager Jongerenloket Duur: 34 min	Kan inzichten bieden over de procesmatige kant van het Perspectieffonds en heeft overzicht over de uitvoering van het fonds over het algemeen. Kan iets zeggen over de beoogde doelen en uitkomsten en de knelpunten in het behalen hiervan.
Respondent 8: Jongerenconsulent Jongeren Perspectieffonds Duur: 43 min	Begeleid de jongere vijf jaar lang tijdens het Perspectieffonds. Kan inzichten geven in het gedrag van jongeren en de contextuele factoren die noodzakelijk lijken voor de effectiviteit van het Perspectieffonds

Bijlage III – Codeboom

<i>Selectieve codes</i>	<i>Axiale Codes</i>	<i>Open codes</i>
Programmatheorie	Reden voor het opstellen van het Perspectiefpact	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beperkingen voorgaand beleid ▪ Doelgroep
	Oplossen problematiek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interventie X1, X2, X3, X4 ▪ Beoogde uitkomsten
	Doel van het Perspectiefpact	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zelfredzaamheid jongere ▪ Financiële opvoeding ▪ Schuldenvrije toekomst
Jongeren Perspectieffonds	Aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Multi-problematiek ▪ Hoge schulden ▪ Geen aflossingscapaciteit
	Uitkomsten van de interventie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Schuldenvrije toekomst ▪ Financiële zelfredzaamheid ▪ Financiële opvoeding ▪ Duurzame verandering ▪ Volbrengen Perspectiefprestatie ▪ Anders
	Contextfactoren interventie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gedrag jongere ▪ Capaciteiten hulpverlener ▪ Onderlinge relaties ▪ Politieke steun ▪ Financiële stabiliteit
Budgetbeheer	Aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leren budgetteren ▪ Aflossingscapaciteit ▪ Hoge schulden
	Uitkomsten van de interventie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Schuldenvrije toekomst ▪ Financiële zelfredzaamheid ▪ Anders
	Contextfactoren interventie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gedrag jongere ▪ Capaciteiten hulpverlener ▪ Onderlinge relaties ▪ Politieke steun ▪ Financiële stabiliteit ▪ Medewerking schuldeisers ▪ Anders

Bijlage IV – Privacy Checklist inclusief Informed Consent Formulier

DEEL I: ALGEMENE INFORMATIE

Titel van het project: *‘De effectiviteit van schuldhulpbeleid: een onderzoek naar de effectiviteit van het Perspectiefpact Jongeren in de Gemeente Rotterdam’*

Naam en e-mailadres van de student: Kristýnka (Bibi) Krivka – 457262kk@student.eur.nl

Naam en e-mailadres van de scriptiebegeleider: Romke van der Veen – vanderveen@essb.eur.nl

Begindatum en duur: Januari 2022 – Juni 2022

Wordt het onderzoek binnen DPAS uitgevoerd? NEE

DEEL II: TYPE ONDERZOEKSSTUDIE

1. Zijn bij het onderzoek natuurlijke personen betrokkenen? JA

2. Worden er in het onderzoek persoonsgegevens verwerkt? JA

Als JA, motiveer hieronder voor welk doel de persoonsgegevens worden verwerkt
Gezien het onderzoek uitgevoerd wordt binnen de Gemeente Rotterdam en tijdens de interviews gegevens worden verzameld en verwerkt van werknemers, kunnen deze indirect te herleiden zijn naar de persoon in kwestie.

3. Worden er in het onderzoek bijzondere persoonsgegevens verwerkt? NEE

4. Worden bij de studie minderjarigen (<16 jaar oud) betrokken, of andere kwetsbare groepen die geen toestemming kunnen geven? NEE
Bij kwetsbare groepen moet gedacht worden aan de inwoners van een blijf-van-mijn-lijfhuis, vluchtelingen en mensen met een verstandelijke handicap.

5. Pseudonimiseert u eventuele verzamelde (bijzondere) persoonsgegevens? JA

Als JA, licht toe hoe u de persoonsgegevens anonimiseert
De respondenten in het onderzoek zullen een nummer krijgen. Binnen de groep zal geen onderscheid gemaakt worden en wordt de respondent enkel aangeduid met een nummer.

DEEL III – TOESTEMMING (Informed Consent Formulier)

Informatieblad voor scriptieonderzoek ‘*De effectiviteit van schuldhulpbeleid: een onderzoek naar de effectiviteit van het Perspectiefpact Jongeren in de Gemeente Rotterdam*’

Onder begeleiding van Romke van der Veen onderzoekt Bibi Krivka de effectiviteit van de schuldhulpverlening gericht op jongeren in het Perspectiefpact. Met behulp van uw deelname kan dit onderzoek worden gerealiseerd. Bibi is benieuwd naar *uw mening* over dit onderwerp. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Waarom dit onderzoek?	In dit onderzoek zal het schuldhulpbeleid Perspectiefpact Jongeren in de praktijk worden geëvalueerd. Er zal worden gekeken hoe effectief de beleidsinterventies zijn met oog op de beoogde uitkomsten van het beleid en welke mechanismen al dan niet zorgen voor deze effectiviteit. Dit onderzoek wordt uitgevoerd vanuit de Erasmus Universiteit Rotterdam.
Verloop	U neemt deel aan een onderzoek waarbij we informatie zullen vergaren door u te interviewen en uw antwoorden te noteren / op te nemen via audio- of video-opname. Er wordt een transcript uitgewerkt van het interview
Vertrouwelijkheid	<p>Wij doen er alles aan uw privacy zo goed mogelijk te beschermen. Naast de student zal alleen de scriptiebegeleider en tweede lezer van de student toegang krijgen tot alle door u verstrekte gegevens.</p> <p>Er wordt op geen enkele wijze vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht, waardoor iemand u zal kunnen herkennen.</p> <p>In het onderzoek wordt u aangeduid met een verzonden naam (pseudoniem), tenzij u toestemming heeft verleend om uw naam voor citaten te gebruiken.</p>
Vrijwilligheid	<p>U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Mocht u iets niet in een groep willen vertellen, maar wel privé, dan kunt u Bibi achteraf e-mailen of bellen. Uw deelname is vrijwillig en u kunt stoppen wanneer u wilt.</p> <p>Als u tijdens het onderzoek besluit om uw medewerking te staken, zullen de gegevens die u reeds hebt verstrekt tot het moment van intrekking van de toestemming in het onderzoek gebruikt worden.</p> <p>Wilt u stoppen met dit onderzoek? Neem dan contact op met Bibi via 457262kk@student.eur.nl of 0683941282.</p>
Dataopslag	<p>In de scriptie zullen anonieme gegevens of pseudoniemen worden gebruikt. De audio-opnamen, formulieren en/of andere documenten die in het kader van deze scriptie worden gemaakt of verzameld, worden beveiligd opgeslagen.</p> <p>De onderzoeksgegevens worden bewaard voor een periode van maximaal tien jaar. Uiterlijk na het verstrijken van deze termijn zullen de gegevens worden verwijderd of worden geanonimiseerd zodat ze niet meer te herleiden zijn tot een persoon.</p>
Indienen van een vraag of klacht	Indien u specifieke vragen heeft over hoe er met uw persoonsgegevens wordt omgegaan, kunt u deze stellen aan Bibi via 457262kk@student.eur.nl of 0683941282. U kunt daarnaast een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens indien u vermoedt dat uw gegevens verkeerd zijn verwerkt.

Door dit toestemmingsformulier te ondertekenen erken ik het volgende:

	JA	NEE
1 Ik ben voldoende geïnformeerd over het onderzoek. Ik heb het informatieblad gelezen en heb daarna de mogelijkheid gehad vragen te kunnen stellen. Deze vragen zijn voldoende beantwoord en ik heb voldoende tijd gehad om over mijn deelname te beslissen.	☐	☐
2 Ik neem vrijwillig deel aan dit onderzoek. Het is mij duidelijk dat ik deelname aan het onderzoek op elk moment, zonder opgave van redenen, kan beëindigen. Ik hoef een vraag niet te beantwoorden als ik dat niet wil.	☐	☐

Voor deelname aan het onderzoek is het bovendien nodig dat u voor verschillende onderdelen specifiek toestemming geeft. Let wel, als je jonger dan achttien jaar bent, dient een van je ouders/verzorgers dit formulier ook te ondertekenen.

3 Ik geef toestemming om de gegevens die tijdens dit onderzoek over mij worden verzameld te verwerken zoals is uitgelegd in het bijgevoegde informatieblad	☐	☐
4 Ik geef toestemming om tijdens het gesprek geluid- en/of video-opnames te maken en mijn antwoorden uit te werken in een transcript.	☐	☐
5 Ik geef toestemming om mijn antwoorden te gebruiken voor quotes in de scriptie van de student.	☐	☐
6 Ik geef toestemming om mijn functie te vermelden bij de hierboven bedoelde quotes, de rest van de gegevens worden gepseudonimiseerd tot een respondentennummer.	☐	☐
7 Ik geef toestemming om de bij mij verzamelde gegevens te bewaren en in gepseudonimiseerde vorm te gebruiken voor al het verdere onderzoek dat er later mee gedaan kan worden.	☐	☐

Naam deelnemer:

Naam student: **Bibi Krivka**

Handtekening:

Handtekening:

Datum: dd-mm-jjjj

Datum: 19-03-2022

DEEL IV: GEGEVENSVERZAMELING

7. Bij wie/wat verzamelt u uw gegevens?

Gegevens worden verzameld onder werknemers van het Jongerenloket en eventueel anderen binnen de Gemeentelijke organisatie die te maken hebben met het onderzoek.

8. Hoe verzamelt u uw gegevens?

Door middel van interviews die worden opgenomen en verwerkt in transcripten

9. Wat is de (verwachte) omvang van uw steekproef?

8 Respondenten

10. Welke omvang heeft de populatie waaruit u een steekproef trekt?

Onbekend

DEEL V – OPSLAG VAN GEGEVENS EN RESERVEKOPIEËN

11. Waar bewaart u de verkregen gegevens voor de korte termijn?

De audiobestanden en transcripten zullen digitaal op mijn computer worden bewaard.

12. Hoe lang bewaart u de gegevens?

De gegevens worden bewaard tot het einde en de becijfering van mijn afstudeeronderzoek en het afronden van de master.

13. Wie is er verantwoordelijk voor het directe dagelijkse beheer, de opslag en reservekopieën van de gegevens met betrekking tot uw onderzoek?

Ik zelf (Bibi Krivka) ben verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en de opslag van de gegevens van mijn onderzoek.

14. Wie heeft toegang tot uw onderzoek en onderliggende dataset en met wie wordt deze gedeeld?

Enkel ikzelf (Bibi Krivka), de scriptiebegeleider (Romke van der Veen) en de tweede corrector van het onderzoek (Ferry Koster) hebben toegang tot de onderliggende dataset van dit onderzoek.

15. Hoe (vaak) maakt u reservekopieën van uw onderzoeksgegevens met het oog op de veiligheid voor de korte termijn?

Het onderzoek zal 1x op een externe harde schijf worden gekopieerd

DEEL VI: HANDTEKENING

Let erop dat het tijdens de uitvoering van het onderzoek het uw verantwoordelijkheid is om de privacyrichtlijnen te volgen. De Erasmus Universiteit Rotterdam adviseert om de richtlijnen van de FAQ te hanteren om zorg te dragen dat de gegevens authentiek, van hoge kwaliteit zijn en op de juiste wijze worden verwerkt. Dit houdt ook in dat u deelnemers informeert over het onderzoek en dat u bij de opslag en het gebruik van persoonsgegevens de vertrouwelijkheid ervan waarborgt.

Ik verklaar hierbij dat de studie zal worden uitgevoerd in overeenstemming met de privacyrichtlijnen van de afdeling Bestuurskunde en Sociologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ik heb alle vragen naar waarheid beantwoord.

Naam van de student:

Naam van de EUR-scriptiebegeleider:

Bibi Krivka

Romke van der Veen

Datum:

Datum:

19-03-2022

dd-mm-jjj

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end.

Bijlage V - Verantwoording geselecteerde interventies

(X3) Perspectieffonds: Het Perspectieffonds is de meest intensieve interventie die door het jongerenloket wordt aangeboden, met als (verwacht) resultaat dat de jongere volledig schuldenvrij is na afronding van het traject en met een schone lei verder kan. Het is relevant om deze interventie te onderzoeken, aangezien deze interventie zou moeten zorgen voor (blijvend) minder schulden in de stad. Ook hier draagt het perspectief van de uitvoerders bij aan het bepalen van de effectiviteit van deze interventie. Zij geven inzicht in de motivatie van de jongeren en de problemen die zij hierbij ervaren en hoe zij hier vervolgens mee omgaan. Voor het bepalen van de effectiviteit van deze interventie zou het een meerwaarde zijn om ook het perspectief van de jongere te onderzoeken, maar is het niet noodzakelijk om de mechanismen, contexten en uitkomsten te achterhalen. Het perspectief van de jongere zal wel bijdragen aan een beter begrip hierachter.

(X4) Budgetbeheer: Het theoretisch kader laat zien dat budgetbeheer een van de meest effectieve interventies is in het geval van een schuldensituatie. Hierom is het relevant om de effectiviteit van deze interventie te onderzoeken aan de hand van interviews. Respondenten kunnen uitweiden over de manier waarop budgetbeheer ingezet wordt en welke richtlijnen hiervoor worden aangehouden. Daarnaast kunnen zij iets vertellen over het succes van de interventie en de mate waarin respondenten meewerken aan deze interventie en waardoor zij denken dat dit komt. Ook hier zou het een meerwaarde zijn om ook het perspectief van de jongere te onderzoeken voor een beter begrip achter mechanismen, contexten en uitkomsten, alleen is dit niet noodzakelijk voor het bepalen van de effectiviteit.

Er is ervoor gekozen om de overige twee interventies niet te onderzoeken omdat de toegevoegde waarde van het perspectief van de jongere hier te groot is. Met name bij eerste interventie die richt zich op voorlichtingen. Hierbij is het een relevante invalshoek om jongeren die op deze campagnes en voorlichting afkomen te bevragen over wat zij de meerwaarde vinden van zulke campagnes en waarom zij hier wel of niet op reageren. Het perspectief van de uitvoering kan weinig zeggen over de manier waarop jongeren hier op reageren en de motivatie hierachter. Het meenemen van deze interventie zou daarom een onwaar en te eenzijdig beeld geven. In zowel het Perspectieffonds als Budgetbeheer wordt financiële coaching aangeboden als onderdeel van de trajecten. Met het beperkte aantal respondenten is het moeilijk om deze interventie los te onderzoeken zonder dit te benaderen vanuit de andere twee interventies die wel zijn geselecteerd. Naast het feit dat het moeilijk is om iets over de geïsoleerde interventie te zeggen in dit onderzoek, ontbreekt hier wederom het perspectief van de jongere, waardoor er ook hier een eenzijdig beeld ontstaat.